

บทที่ 2

การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน

2.1 ความหมายของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน

การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนเกิดขึ้นในสมัยของการจัดการศึกษาตามปรัชญาการศึกษาแบบก้าวหน้านิยม (Progressive Education) อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่งแวดล้อม และปัญหาต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต นักการศึกษาสมัยนั้น จึงมองเห็นความบกพร่องของการสอนที่มุ่งเน้นเฉพาะด้านเนื้อหาวิชาเพียงอย่างเดียว โดยมีได้คำนึงถึงองค์ประกอบอื่นใด เป็นผลให้การศึกษามีอาจสนองความต้องการของชีวิตและสังคมได้ นักการศึกษาจึงพยายามปรับปรุงการเรียนการสอนโดยอาศัยข้อบกพร่องจากอดีตผนวกกับแนวคิดใหม่ ๆ ทางการศึกษาเข้ามาใช้ ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่พึงประสงค์ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนจึงเกิดขึ้นควบคู่กันโดยอาศัย "การบูรณาการ" หรืออาจกล่าวได้ว่า บูรณาการ เป็นต้นเหตุ หรือเป็นองค์ประกอบของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน จึงควรทำความเข้าใจกับคำ "บูรณาการ" ก่อนที่จะกล่าวถึงความหมายของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนต่อไป

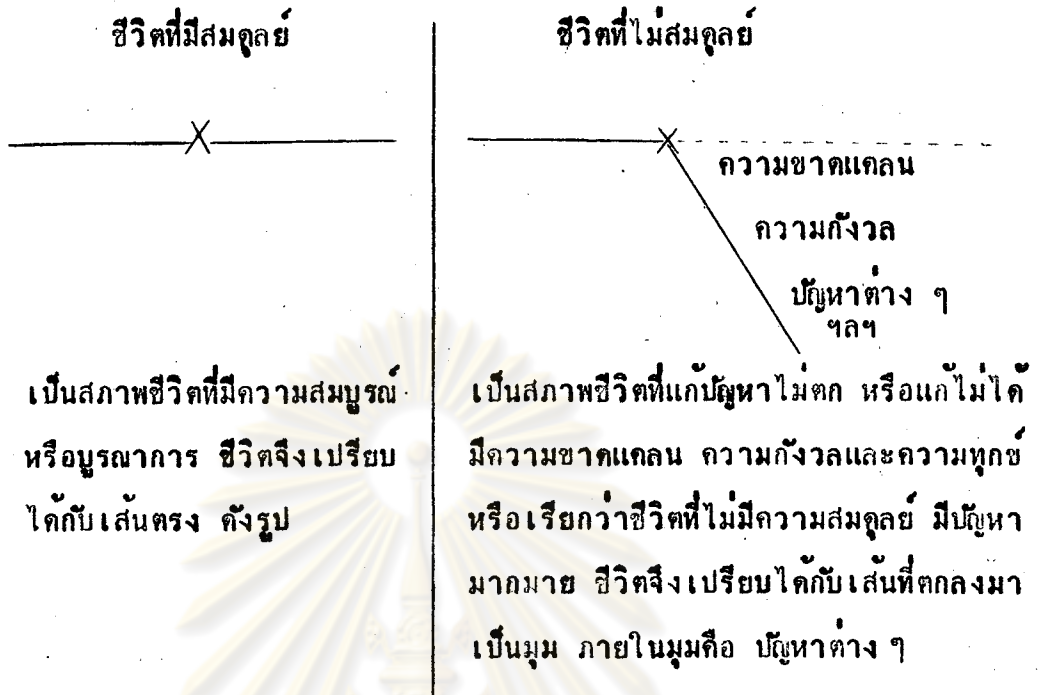
บูรณาการ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า "Integration" นักการศึกษาได้ให้ความหมายของบูรณาการไว้หลายลักษณะต่าง ๆ กัน แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

ก. ด้านเกี่ยวกับการจัดหลักสูตร บูรณาการ หมายถึง สิ่งต่อไปนี้

1. การดึงหลาย ๆ อย่างมารวมกันอย่างผสมกลมกลืนเพื่อให้เป็นหน่วยเดียวกัน (6, 16, 28, 29 : สัมภาษณ์)
2. การผสมผสานกันหลายอย่างแต่ไม่ "Unique" (30 : สัมภาษณ์)
3. การผสมผสานเนื้อหาสาระ และประสบการณ์ต่างๆที่สามารถรวมกันได้เข้าเป็นหน่วยเดียวกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้พร้อมกันไป (12, 13, 17, 18, 31 : สัมภาษณ์)

4. การรวมกันในลักษณะสัมพันธ์เนื้อหาวิชา เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ขึ้น (10: สัมภาษณ์)
 5. การทำให้สมบูรณ์ ทำให้เต็มด้วยการนำความรู้มารวมกันเพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายได้ (3: 42)
 6. การสัมพันธ์กัน และสนับสนุนซึ่งกันและกันของเนื้อหาสาระต่าง ๆ เพื่อความสมบูรณ์ของความรู้ (32: สัมภาษณ์)
 7. การรวมหลาย ๆ อย่าง หลายวิชาให้สัมพันธ์กันและต่อเนื่องกัน เพื่อไปสู่จุดหมายปลายทางอันเป็นความถี่รวบยอดด้วยกันได้ดีขึ้น (19: สัมภาษณ์)
- ข. ด้านเกี่ยวกับการเรียนการสอน บุรณาการ หมายถึง สิ่งต่อไปนี้
1. การสอนให้สัมพันธ์กับเหตุการณ์ ผสมผสานกันโดยไม่ต้องกำหนดหัวข้อหรือปัญหามาก่อน (33,34 : สัมภาษณ์)
 2. การสอนสัมพันธ์ระหว่างวิชา (35,36: สัมภาษณ์)
 3. ความคิดที่ว่ามีอะไรเป็นเรื่องเดียวกัน หรือประเภทเดียวกันก็นำมาสรุปในเรื่องเดียวกันในทางปฏิบัติต่อกัน เพื่อก่อให้เกิดความถี่รวบยอด หรือโน้มน้าวให้เกิดการคิดและแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ (38: สัมภาษณ์)
 4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการผสมผสานหลาย ๆ วิชาอันเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิต (17,39 : สัมภาษณ์)
 5. การประสานความรู้ ทัศนคติ วิธีการ วัฒนธรรมส่วนบุคคล และส่วนรวม ทัศนคติเกี่ยวกับประชาธิปไตย เพื่อจะได้พัฒนาขึ้นมาพร้อม ๆ กัน (40: 15)
- ค. ด้านเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต บุรณาการ หมายถึง สิ่งต่อไปนี้
1. การมีความสมบูรณ์ อันเป็นจุดหมายปลายทางของการศึกษาที่มุ่งให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาขึ้นมาพร้อมด้วยบุคลิกภาพที่บูรณาการ (Integrated Personality) หมายความว่า ให้มีทั้งความรู้ ความชำนาญ ความเข้าใจ มีทัศนคติอันพึงปรารถนา (Desirable Attitudes) มีทักษะที่สามารถในวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ทางการเข้าสังคม ทางหนังสือ ทางเลข ทางศิลปะ ฯลฯ สุดท้ายให้มีอุดมคติ (Ideals) มีความชื่นชม (Appreciate) ในสิ่งที่มีคุณค่า ในด้านความจริง ความดี ความงาม เพื่อจะได้เป็นคนี่สมบูรณ์ ซึ่งเรียกว่า มีบุคลิกภาพที่มีบูรณาการ (41: สัมภาษณ์)
 2. สภาพการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ หรือมีความสมบูรณ์ ไม่ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ไม่มีปัญหาที่ร้ายแรงจนแก้ไขไม่ได้ ไม่มีความกังวลใน

ค่านต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งเปรียบเทียบได้ทั้งรูป

คำว่าสมดุลย์ (Equilibrium) ใช้กันในทางวิทยาศาสตร์แต่ในทางการศึกษาใช้คำว่า บูรณาการ (Integration) ซึ่งทั้งสองคำนี้มีความหมายทำนองเดียวกัน (42: 4-5)

นอกจากนั้นยังมีผู้ให้ความหมายของบูรณาการไว้ 3 คำนต่างจากที่กล่าวมาแล้ว คือ

ก. ด้านจิตวิทยา บูรณาการ หมายถึง ลักษณะบุคลิกภาพของผู้เรียนอันสามารถปรับเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสมโดยสมบูรณ์ทุกด้าน

ข. ด้านการสอน บูรณาการ หมายถึง การโยงเนื้อหาวิชาหลายค่าน มาปรับเข้าเป็นกลุ่มกิจกรรมเพื่อศึกษาค้นคว้า หรือนำมาใช้แก้ปัญหา

ค. ด้านสังคม บูรณาการ หมายถึง ความสัมพันธ์อันดีประสงต์ ระหว่างบุคคลแต่ละคนกับสังคมในกลุ่ม หรือความสัมพันธ์อันดีประสงต์ ระหว่างบุคคลกับสถาบันในสังคม (43:80)

และนักการศึกษาบางท่านยังแบ่ง บูรณาการ ออกเป็นระดับต่าง ๆ ดังนี้คือ

ระดับต้น คือ การเอาความรู้ในเรื่องเดียวกันมารวมกันเป็นกลุ่มเดียวกัน ซึ่งเรียกว่า วิชา

ระดับที่ 2 คือ การเอาวิชาประเภทเดียวกันมารวมกันเป็นกลุ่ม เรียกว่า
หมวดวิชา

ระดับที่ 3 คือ การเอาหมวดวิชาต่าง ๆ มารวมกันเป็นกลุ่ม ๆ เช่น กลุ่ม
ทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นต้น

ระดับที่ 4 คือ การจัดเป็นหน่วยการเรียน ซึ่งมีหลาย ๆ กลุ่มรวมกัน แล้ว
ตั้งชื่อขึ้นใหม่ เช่น หน่วยเรื่อง การทำมหากิน เป็นบูรณาการที่มีทั้งภาษา คณิตศาสตร์
วิทยาศาสตร์ สังคม ศิลป การงาน เป็นต้น

ระดับที่ 5 คือ การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง ๆ ซึ่งเป็นการบูรณาการความ
รู้และประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นหลักการของ
หลักสูตรปัจจุบัน (44:15)

จากความหมายของบูรณาการในลักษณะต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่า
ความหมายของบูรณาการตามหลักสูตรประถมศึกษาปัจจุบัน ตั้งจุดมุ่งหมายไว้คือ บูรณา
การ อันหมายถึง ความสมบูรณ์ของชีวิต ซึ่งเป็นลักษณะการดำรงชีวิตที่พึงประสงค์ และ
เป็นบูรณาการในระดับสูงสุด ซึ่งจะต้องมีการบูรณาการมาเป็นลำดับด้วย

ดังนั้น การจะให้ชีวิตมีความสมบูรณ์เป็นสุขได้ต้องอาศัยการเรียนรู้อันมีลักษณะ
บูรณาการ อันหมายถึง การจัดการสอนแบบหน่วยโดยใช้หน่วยการสอนเพื่อให้เป็นความ
รู้ที่สมบูรณ์ในตัวเอง อันจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชีวิต
ได้ ชีวิตจึงจะมีความสมบูรณ์ หรือที่เรียกว่า ชีวิตที่บูรณาการ

จึงสรุปความหมายของบูรณาการได้ว่า เป็นการเชื่อมโยง, สัมพันธ์, และ
ผสมผสานหลาย ๆ สิ่งเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ ไม่ขาด หักในด้านการจัด
การเรียนการสอน การจัดเนื้อหาวิชา และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำรง
ชีวิต

บูรณาการจึงมีความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับการสอนแบบหน่วยและหน่วยการ
สอนมากดังกล่าวนำมาแล้วซึ่งจะเห็นได้ชัดจากความหมายของการสอนแบบหน่วยและหน่วย
การสอนที่จะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

1. ความหมายของการสอนแบบหน่วย

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการสอนแบบหน่วย (Unit Teaching) ไว้ต่าง ๆ กัน แต่โดยแก่นแท้ก็คือความหมายเดียวกัน ซึ่งต่างกันในส่วนปลีกย่อยดังต่อไปนี้

ก. การสอนแบบหน่วย หมายถึง การสอนที่มีหลาย ๆ วิชารวมกันในลักษณะบูรณาการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้เรียนด้วยการกระทำมากที่สุด ได้ร่วมกิจกรรมหลาย ๆ แบบ ได้รับประสบการณ์จริง มุ่งให้เจริญเติบโตทุกด้านพร้อม ๆ กัน เด็กได้เรียนรู้เป็นหมวดหมู่ เป็นกลุ่มก้อนไม่กระจัดกระจาย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ๆ (9, 10: สัมภาษณ์)

ข. การสอนแบบหน่วย หมายถึง การสอนที่กำหนดเนื้อหาในเชิงบูรณาการหลายวิชาเข้ามาอยู่ในหน่วยหรือกลุ่มการสอนเดียวกัน ใช้สอนต่อเนื่องกันไป เพื่อให้เด็กเรียนรู้หลายอย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน อันทำให้บทเรียนมีความหมายแก่เด็กไม่กำหนดเวลานแน่นอนในการสอนสามารถยืดหยุ่นได้ตามลักษณะเนื้อหาของหน่วย ความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ (28, 34, 45, 46: สัมภาษณ์)

ค. การสอนแบบหน่วย หมายถึง การสอนที่ให้เด็กเรียนด้วยการกระทำกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล และฝึกการทำงานกลุ่ม เพื่อสร้างคุณลักษณะที่ดีในสังคมประชาธิปไตย โดยเนื้อหาที่สอนมาจากปัญหาและความต้องการของผู้เรียนภายใต้การแนะนำของครู (47: สัมภาษณ์)

ง. การสอนแบบหน่วย หมายถึง การสอนที่สมบูรณ์ในตัวเอง มีเนื้อหาสัมพันธ์กัน สมบูรณ์เกือบทุกวิชา มีวิธีการเรียนการสอนหลายแบบครบถ้วนในตัวเอง (48: สัมภาษณ์)

จ. การสอนแบบหน่วย หมายถึง การสอนที่นำเนื้อหาหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกันมาจัดไว้ในการสอนเรื่องเดียวกัน เพื่อลดความซ้ำซ้อน และประหยัดเวลาในการสอนและสามารถศึกษาหาความรู้ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น เน้นวิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (37: สัมภาษณ์)

ฉ. การสอนแบบหน่วย หมายถึง การสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ได้เรียนรู้ธรรม

ชาติของชีวิตมากที่สุด เน้นเรื่องใกล้ตัว เป็นปัญหาของชีวิต และสังคมจริง ๆ (12: สัมภาษณ์)

ข. การสอนแบบหน่วย หมายถึง การสอนในลักษณะบูรณาการเนื้อหาต่าง ๆ แล้วยังหมายถึง การสอนภาษาไทยของหลวงปู่ ที่ให้เด็กอ่านเป็นคำ ๆ ไม่ต้องสะกดก่อน เพราะอาศัยหลักการ เรียนรู้ที่ว่าส่วนรวมมีค่ามากกว่าส่วนย่อย และการรับรู้ของเด็กมีลักษณะเป็นส่วนรวม (49: สัมภาษณ์)

ค. การสอนแบบหน่วย หมายถึง การสอนที่ไม่เป็นรายวิชา ไม่จำกัดเวลา ยืดหยุ่นได้ตามความต้องการของผู้เรียน และลักษณะกิจกรรมหรือประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการ เตรียมบทเรียนรวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่การเริ่มหน่วยจนถึง การวัดผล โดยครูเป็นเพียงที่ปรึกษาหรือให้คำแนะนำเท่านั้น (50: 15-16)

ง. การสอนแบบหน่วย หมายถึง การจัดประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับปัญหาหรือความมุ่งหมายที่วางไว้ร่วมกัน และการแก้ปัญหา นั้น ๆ โดยความร่วมมือร่วมใจของคณะนักเรียนภายใต้การนำของครูผู้สอน (51: 21)

จ. การสอนแบบหน่วย หมายถึง การสอนที่ไม่แบ่งแยกรายวิชา ใช้เรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นแกน และสอดคล้องกับสภาพชีวิตจริง เพื่อนำไปสู่ประสบการณ์ที่กว้างขวาง และการเรียนรู้ที่มีความหมาย เข้าใจลักษณะสังคมได้ดีขึ้น ทำให้ปรับตนเข้ากับสังคมได้ดีขึ้น (43: 79)

ฉ. การสอนแบบหน่วย หมายถึง การสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความถนัด ขอบหรือหลักการ และการนำความรู้ไปใช้ การเรียนจึงมุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียน มีทัศนคติที่ดี มีทักษะ และความสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการ ดำรงชีวิตประจำวันได้ การจดจำข้อเท็จจริงจึงลดน้อยลง แต่เรียนรู้วิธีการเพิ่มขึ้นทั้งทาง ด้านการหาข้อเท็จจริง และการใช้ข้อเท็จจริงให้เกิดประโยชน์ (52: 211)

ช. การสอนแบบหน่วย หมายถึง วิธีสอนที่รวมเอาเนื้อหาวิชาต่าง ๆ มาสอน ให้สัมพันธ์กัน โดยยึดวิชาเนื้อหาเป็นแกนสำคัญ ส่วนมากใช้สังคมศึกษาเป็นแกนแล้วถึงวิชาอื่น ๆ มาเป็นองค์ประกอบ แล้วสอนไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้บทเรียนมีความหมายสมบูรณ์

(Meaningful) ต่อผู้เรียนมากขึ้น (53:84, 54:58, 55:138)

ฐ. การสอนแบบหน่วย หมายถึง การสอนที่ผู้สอนสามารถเลือกวิธีสอนหลาย ๆ วิธีที่คิดว่าดีที่สุดไม่กำหนดตายตัวว่าจะต้องใช้วิธีสอนใด แต่จุดสำคัญคือ เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนด้วยการปฏิบัติ ค้นคว้า และแก้ปัญหาด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (56:88)

ฑ. การสอนแบบหน่วย หมายถึง การจัดรวบรวมประสบการณ์ เพื่อการเรียนรู้หลาย ๆ อย่างแตกต่างกัน โดยจัดรวบรวมขึ้นภายใต้ปัญหาใหญ่ที่มีความสำคัญร่วมกันจากความร่วมมือร่วมใจกันของคณะนักเรียน ภายใต้การนำของครูโดยมุ่งจุดประสงค์สำคัญที่ตัวผู้เรียนและประสบการณ์ที่มีความหมายต่อผู้เรียน ไม่เพ่งเล็งเนื้อหาวิชา หรือรายวิชาแต่มุ่งผลแห่งการเรียนรู้ที่ปรากฏทางค่านพฤติกรรมที่ออกงามในทางที่ดีขึ้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์กับสถานการณ์ใหม่ในชีวิตประจำวันได้อย่างเกิดประโยชน์และสำเร็จด้วยดี(57:16-18)

ฒ. การสอนแบบหน่วย หมายถึง การสอนที่เริ่มด้วยวิชาใดวิชาหนึ่งและเรียนกว้างขวางออกไป โดยสอนให้เชื่อมโยงกันไปกับวิชาอื่น ๆ อีกหลายวิชาที่สามารถสัมพันธ์กันได้แล้วแต่ความสนใจของนักเรียนจนบรรลุวัตถุประสงค์หรืออาจเริ่มด้วยปัญหาให้ผู้เรียนมีโอกาสแก้ปัญหาตามความสามารถของผู้เรียน โดยยึดหลักจิตวิทยาของเกสทอลท์ที่ว่า การกระทำของมนุษย์เป็นผลจากการกระทำของอินทรีย์ทุกส่วนจะแยกจากกันมิได้ และยึดปรัชญาการศึกษาที่ว่า มนุษย์ย่อมมีปัญหาเกิดขึ้นประจำ จึงต้องอาศัยการแก้ปัญหาวางมีหลักเกณฑ์ และวิธีการที่ถูกต้องคือ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (58:78-79)

ณ. การสอนแบบหน่วย หมายถึง การสอนที่เปลี่ยนสภาพจากการสอนแบบกางหนังสืออ่านที่ละหน้าหรือการสอนที่มุ่งเอาวิชาเป็นเนื้อหาสำคัญอย่างเดียว มาเป็นการสอนที่ยึดผู้เรียน และกิจกรรมของผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้ง 4 ด้านพร้อมกันคือ ทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (59:39)

ด. การสอนแบบหน่วย หมายถึง การสอนที่จัดสภาพแวดล้อมให้อย่างกว้างขวางและมีความหมาย จากความรู้หลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้หลาย ๆ อย่างพร้อมกันไป อันจะทำให้สามารถ

ปรับบุคลิกภาพทางสังคมให้ดีขึ้น (25:346)

แม้ว่านักการศึกษาจะให้ความหมายของการสอนแบบหน่วยต่าง ๆ กันก็ตาม ผู้วิจัยสามารถสรุปคร่าวๆ ของความหมายได้ว่า การสอนแบบหน่วย หมายถึง การสอนในลักษณะบูรณาการอาจเป็นบูรณาการเนื้อหาสาระต่าง ๆ หรือบูรณาการปัญหาเกี่ยวกับชีวิตหรืออื่น ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและความต้องการ ตลอดทั้งความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้มีกิจกรรมหลากหลายเพื่อการเรียนรู้หลายแบบ และเปิดโอกาสสำหรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนได้เรียนด้วยการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เริ่มแต่การวางแผนการเรียน ค้นคว้า และแก้ปัญหา อันเป็นการฝึกการคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็นด้วย ผู้เรียนได้รับความรู้ในลักษณะบูรณาการซึ่งเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตในด้านการปรับบุคลิกภาพทางสังคมที่ดีขึ้นได้ ในการสอนไม่กำหนดเวลานแน่นอน แต่ยืดหยุ่นตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ตลอดทั้งลักษณะกิจกรรมและเนื้อหาของหน่วยด้วย

2. ความหมายของหน่วยการสอน

หน่วยการสอน (Teaching Units) มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น หน่วย, หน่วยงาน, หน่วยการสอน หรือหน่วยบูรณาการ ความหมายที่ให้ไว้ก็ต่าง ๆ กันขึ้นอยู่กับการใช้ถ้อยคำของแต่ละท่าน และลักษณะของหน่วยด้วย จากการศึกษาความหมายของหน่วยกับหน่วยการสอน ทำให้สามารถแยกความหมายของหน่วยหรือหน่วยการสอนได้เป็น 3 ลักษณะคือ

ก. ความหมายทั่วไป เป็นความหมายของคำว่าหน่วยโดยเฉพาะซึ่งมีหลายท่านได้ให้ความหมายของหน่วย ดังต่อไปนี้

1. หน่วย หมายถึง ความเป็นกลุ่มก้อนสัมพันธ์กัน หรือเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยอาศัยการบูรณาการ (6, 16, 28: สัมภาษณ์, 60: 25)

2. หน่วย หมายถึง หลายส่วนหลายอย่างผสมกันอย่างกลมกลืนไม่ขัดแย้งกัน (12: สัมภาษณ์)

3. หน่วย หมายถึง ความเป็นหนึ่ง หรือเอกภาพ, ทั้งหมด, ความเป็นหนึ่งเดียว, หรือบูรณาการ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Oneness, Wholeness, Unity,

Integration" (61:341)

4. หน่วย หมายถึง ความเป็นหนึ่งเดียวสมบูรณ์ มีเอกภาพในตัวเองเป็น การรวมกันเป็นหน่วยบูรณาการ (62:119).
5. หน่วย หมายถึง การผสมกลมกลืนกันจริง ๆ อย่างที่เรียกว่า "Unique" (30:สัมภาษณ์)
6. หน่วย หมายถึง ที่รวมของบูรณาการ (63:สัมภาษณ์)
7. หน่วย หมายถึง ส่วนรวมที่มาจากการบูรณาการของส่วนย่อย (20, 29:สัมภาษณ์)

ข. ความหมายทางการศึกษา เป็นความหมายที่เกี่ยวกับการจัดเนื้อหาสาระใน หลักสูตร มีความหมายต่าง ๆ ดังนี้

1. หน่วย หมายถึง ส่วนของการสอนหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจไม่บูรณาการหรือจะ บูรณาการก็ได้เพื่อจะ ได้ครอบคลุมหลายวิชา (19, 35:สัมภาษณ์)
2. หน่วย หมายถึง โครงการสอนแบบเอนกประสงค์ (Multiple pur- poses) หรือ บทเรียนที่สัมพันธ์กันหลายวิชาด้วยการบูรณาการ (57:18-19, 39, 64: สัมภาษณ์)
3. หน่วย หมายถึง เนื้อหาสาระ วิชา หรือปัญหา ที่จัดให้สัมพันธ์เชื่อมโยง เป็นเรื่องเดียวกัน หรือกลุ่มก้อนเดียวกัน (10, 17, 18, 32:สัมภาษณ์)
4. หน่วย หมายถึง เรื่องที่กำหนดขึ้นให้สามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์กับวิชา อื่นได้ (34:สัมภาษณ์)
5. หน่วย หมายถึง บทหนึ่ง ส่วนหนึ่ง ตอนหนึ่ง หรือหัวข้อเรื่องที่จะให้ เด็กเรียน (65:431, 66:297)
6. หน่วย หมายถึง หัวข้อ หรือเรื่องที่ใช้สอนอันประกอบด้วยปัญหาที่จะ ให้ศึกษาชุดหนึ่ง (37, 48, 67:สัมภาษณ์)
7. หน่วย หมายถึง เนื้อหาสาระที่จัดให้สัมพันธ์กันเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน เพื่อใช้สอนตามหลักสูตรบูรณาการ (15, 29:สัมภาษณ์)
8. หน่วย หมายถึง การสอนเรื่องหนึ่ง ๆ หรือตอนหนึ่ง ๆ ซึ่งเชื่อมโยง กันหลาย ๆ สิ่ง จะเป็นหน่วยวิชา หรือหน่วยการสอนก็ได้ (62:119)

9. หน่วย หมายถึง การกระทำหรือการเรียนที่มีความสัมพันธ์ เป็นหนึ่งเดียว (61:341)

10. หน่วย หมายถึง หน่วยงาน, หน่วยการสอน, หน่วยกิจกรรม หรือหน่วยประสบการณ์ (61:341)

ด. ความหมายทางการสอน หน่วย ในทางการสอน มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น หน่วย, หน่วยงาน, หน่วยการสอน หรือหน่วยการเรียน เป็นต้น ซึ่งมีความหมายต่าง ๆ กันตามลักษณะของหน่วยที่สร้างขึ้นตามจุดมุ่งหมายต่าง ๆ กัน ในที่นี้ความหมายของหน่วยทางการสอนจะเรียกว่า หน่วยการสอน เพียงอย่างเดียว ซึ่งมีความหมายต่าง ๆ ดังนี้

1. หน่วยการสอน หมายถึง การสอนเรื่องหนึ่ง ๆ หรือตอนหนึ่ง ๆ ซึ่งมีการเชื่อมโยงกันหลาย ๆ สิ่ง อาจเป็นหน่วยวิชา หรือหน่วยการสอนก็ได้ (62:119)

2. หน่วยการสอน หมายถึง การรวมกิจกรรม ประสบการณ์ และเนื้อหาสาระภายใต้ปัญหา หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เรียนรู้ที่บูรณาการ (65:431)

3. หน่วยการสอน หมายถึง การรวมกิจกรรมการเรียน ประสบการณ์ และวิธีการเรียนรู้ ภายใต้หัวข้อเรื่อง ปัญหา ซึ่งมาจากการวางแผนร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนโดยครูเป็นผู้แนะนำ (68:55, 69:226)

4. หน่วยการสอน หมายถึง แผนการสอนที่กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ โดยมีเนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนภายใต้หัวข้อเรื่องที่กำหนด (68:55)

5. หน่วยการสอน หมายถึง การจัดมวลประสบการณ์และกิจกรรมสำหรับสอนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย (68:55)

6. หน่วยการสอน หมายถึง โครงการสอนซึ่งมีลักษณะครอบคลุม ทั้งกว้าง และลึกในหัวข้อ หรือปัญหาที่กำหนด (68:57)

7. หน่วยการสอน หมายถึง เนื้อหาวิชา และประสบการณ์ของผู้เรียนที่เป็นหนึ่งเดียว ซึ่งสร้างขึ้นภายใต้หัวข้อเรื่องหรือพัฒนาการของผู้เรียน (60:25)

8. หน่วยการสอน ตามความถนัดเห็นของ มอร์สัน ซึ่งเน้นในด้านเนื้อหาวิชา หมายถึง กลุ่มเนื้อหาวิชา หรือกิจกรรมที่จัดรวมขึ้นเป็นกลุ่มก้อน และมีความหมาย

เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ในทางปรับบุคลิกภาพที่เหมาะสม (70:218)

9. หน่วยการสอน ตามความหมายของคณะครูโรงเรียนลินคอล์น ของวิทยาลัยครูแห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ซึ่งยึดความสนใจของเด็ก หมายถึง กลุ่มประสบการณ์อันมีคุณค่า ซึ่งจัดรวบรวมขึ้นภายใต้หัวข้อเรื่องอันเป็นความสนใจของผู้เรียน (70:218)

10. หน่วยการสอน ตามความหมายของ โจนส์ กริชเชล และกรินสติก ซึ่งเน้นผลการเรียน หมายถึง กลุ่มหรือชุดของกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ร่วมกันวางแผนเพื่อให้บรรลุสภาวะการดำรงชีวิตที่เหมาะสม ซึ่งหลักของการจัดหน่วยไม่ได้มุ่งเฉพาะกิจกรรมซึ่งคิดว่าเป็นเนื้อหาสาระ หรือศูนย์สนใจของผู้เรียนเท่านั้นแต่มุ่งที่ผลการเรียนรู้ที่สัมฤทธิ์ผลทางบูรณาการทุกอย่างเข้าด้วยกัน ทั้งด้านเนื้อหา ทักษะ ลักษณะนิสัย และทัศนคติ ฯลฯ อันจะช่วยปรับสภาวะการดำรงชีวิตที่เหมาะสมของแต่ละบุคคล (70:219)

11. หน่วยการสอน หรือหน่วยงาน หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ อย่างมีจุดหมาย ที่เน้นความเข้าใจทางด้านสังคมอันจะช่วยเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยของนักเรียนและสามารถช่วยให้นักเรียนได้ปรับตัวให้เข้ากับสภาวะชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (5:117)

12. หน่วยการสอน หมายถึง องค์กร หรือข้อมูลรายละเอียด และกิจกรรมที่เน้นทางด้านการพัฒนาความเข้าใจที่สำคัญ ทัศนคติ หรือความซาบซึ้ง (วิจัยกัม) อันจะช่วยในการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยของผู้เรียน (5:118)

13. หน่วยการสอน หมายถึง กลุ่มหัวข้อย่อยที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กันมีความสมบูรณ์ในตัวเอง ประกอบด้วยความมุ่งหมาย ปัญหา กิจกรรม และวิธีวัดผลประเมินผล แต่ละหน่วยสามารถสอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ (56:88)

14. หน่วยการสอน หมายถึง การจัดรวบรวมกิจกรรมหรือประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้หลายอย่างและแตกต่างกัน โดยถือหลักว่ากิจกรรมหรือประสบการณ์เหล่านั้นจะต้องจัดรวบรวมขึ้นรอบ ๆ ปัญหาใหญ่ที่มีความสำคัญร่วมกัน และวิธีการจัดจะต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจกันของคณะนักเรียน ภายใต้การนำของครูโดยพึ่งเล็งจุดประสงค์สำคัญที่ตัวผู้เรียน ไม่พึ่งเล็งถึงรายวิชา แต่เน้นที่ผลแห่งการเรียนรู้ที่ปรากฏทางค่านิยม พฤติกรรมที่ออกงามไปในทางที่ดีขึ้น คือผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับสถานการณ์ใหม่ในชีวิตได้อย่างประสบความสำเร็จอันดียิ่ง (57:16-18)

15. หน่วยการสอน หมายถึง ลักษณะการจัดเนื้อหาสาระให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (12:สัมพันธ์)

16. หน่วยการสอน หมายถึง การจัดเนื้อหาสาระที่สัมพันธ์กันมารวมกันเป็นเรื่องหรือหน่วย ๆ เรียกว่า หน่วยกิจ โดยรวมวิชาสังคมศึกษา สุขศึกษา ภาษาไทย และอื่น ๆ ที่สามารถรวมได้เข้ามายุ่งด้วยกัน แล้วตั้งชื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหานั้น ๆ มีวิธีการสอนหลาย ๆ วิธีในหน่วยแต่ละหน่วย (10:สัมพันธ์)

17. หน่วยการสอน หมายถึง การรวมกลุ่ม หรือบูรณาการของวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อบัญหาต่าง ๆ นักเรียนแต่ละวัย แต่ละโอกาสและแต่ละท้องถิ่นสามารถคิดพิจารณานำไปแก้ปัญหานั้นที่ตนเข้าใจ และสนใจในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับวัย และสิ่งแวดล้อมของตน (36:สัมพันธ์)

18. หน่วยการสอน หมายถึง เนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่รวมเข้ามาเป็นเรื่องเดียวกัน พร้อมทั้งรวมกิจกรรมและอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ในหน่วยด้วย (71:สัมพันธ์)

19. หน่วยการสอน หมายถึง การนำรายวิชาย่อย ๆ มารวมกันเข้าเป็นปัญหาใหญ่และสามารถแตกแขนงเป็นปัญหาย่อย ๆ ได้อีกมากมาย เรียก Broad Units of Work เพราะครอบคลุมหลายวิชาและสามารถนำไปสู่กิจกรรมมากมาย และถ้าเป็นหน่วยเล็ก ๆ เรียก Problem Units (72:1)

20. หน่วยการสอน หมายถึง แผนการเรียนที่ประมวลเนื้อหา ประสบการณ์ แนวคิด วิธีการ กิจกรรม และสื่อการเรียนเข้าไว้อย่างกลมกลืนและสัมพันธ์สอดคล้องกัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (73:60)

21. หน่วยการสอน หมายถึง การจัดรวบรวมกิจกรรมหรือประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญคือ หัวข้อเรื่อง ปัญหา และความมุ่งหมาย อันเกิดจากความร่วมมือร่วมใจกันของคณะนักเรียนภายใต้การนำของครู (74:150)

22. หน่วยการสอน หมายถึง มวลประสบการณ์การเรียนรู้ ที่จัดขึ้นภายใต้จุดมุ่งหมาย ซึ่งนักเรียนยอมรับและร่วมกันวางแผนการเรียนตลอดทั้งกิจกรรมเหล่านั้นภายใต้การนำของครู (25:139)

จากความหมายของหน่วย และหน่วยการสอนดังกล่าวหจะสรุปได้ว่า หน่วยกับหน่วยการสอน ก็คือสิ่งเดียวกัน หน่วยที่ได้รับการวางแผนการสอนเรียบร้อยแล้วก็เป็นหน่วยการสอน เพื่อนำไปใช้สอนในลักษณะบูรณาการต่อไป ผู้วิจัยจึงสรุปความหมายของหน่วย และหน่วยการสอนได้ดังนี้

หน่วย หมายถึง เนื้อหาสาระ, วิชา, หรือปัญหาที่จัดให้สัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกันหรือกลุ่มก้อนเดียวกัน โดยอาศัยการบูรณาการ

หน่วยการสอน หมายถึง เนื้อหาสาระ หรือปัญหาต่าง ๆ ที่บูรณาการไว้เป็นหน่วยและนำไปวางแผนการสอนร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน โดยครูเป็นผู้แนะนำ ซึ่งประกอบไปด้วยหัวข้อเรื่อง, ปัญหา หรือเนื้อหาสาระ, แนวคิด, หลักการ, จุดมุ่งหมาย, กิจกรรมและประสบการณ์, อุปกรณ์, วิธีวัดผลและประเมินผล อันเปรียบเหมือนแผนการสอนแบบเอนกประสงค์ที่ครูสามารถนำไปใช้สอนแบบหน่วยได้เป็นอย่างดี ซึ่งได้บูรณาการไว้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วนอันจะนำไปสู่การเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการต่อไป

จะเห็นได้ว่า คำว่า บูรณาการ มีความเกี่ยวข้องกับคำว่า หน่วย และจะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน (6, 16, 28, 63: สัมภาษณ์) หน่วยจะเกิดได้ก็ต้องอาศัยการบูรณาการ และเมื่อมีการบูรณาการก็ต้องเป็นหน่วย แต่บางครั้งหน่วยไม่บูรณาการก็ได้ (35: สัมภาษณ์) เพราะเป็นการบูรณาการที่ไม่ดี ไม่สมบูรณ์ (63: สัมภาษณ์) แต่มีนักการศึกษาบางท่านให้ความเห็นว่า หน่วย กับ บูรณาการ น่าจะเป็นสิ่งเดียวกัน แต่เรียกชื่อต่างกัน (7, 12, 45, 46: สัมภาษณ์)

หน่วยกับบูรณาการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน บูรณาการเป็นองค์ประกอบของหน่วย หน่วยที่ดีต้องมีบูรณาการ และการบูรณาการที่ดีก็ต้องเป็นหน่วย หรือหน่วยที่ดีเกิดจากการบูรณาการและการบูรณาการจะเกิดได้ก็เพราะมีหน่วย (62: 135) แต่หน่วยจะมีความเป็นหนึ่งเดียวแนบสนิทกว่าบูรณาการ ที่เรียกว่า มีลักษณะเป็น "Unique" ส่วนบูรณาการไม่เป็น Unique ก็ได้ (30: สัมภาษณ์) บูรณาการจึงน่าจะมีลักษณะครอบคลุมและแผ่ขยายได้กว้างขวางกว่าหน่วย

หรือสรุปในลักษณะสัมพันธ์กัน ก็จะได้ว่า บูรณาการเป็นวิธีการของหน่วยและการสอนแบบหน่วย ส่วนหน่วยหรือหน่วยการสอน เป็นอุปกรณ์หรือสื่อนำไปสู่การสอนแบบหน่วย ดังนั้น บูรณาการ, หน่วย, หน่วยการสอน และการสอนแบบหน่วย จึงสัมพันธ์กัน

2.2 ความเป็นมาของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน

การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนได้เกิดขึ้นในสมัยที่มีการปฏิรูปทางการสอน ซึ่งเริ่มขึ้นพร้อมกับการศึกษาแผนใหม่ หรือการศึกษาแบบที่พัฒนาการ (Progressive Education)

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) นักการศึกษาชาวอเมริกัน ผู้ได้รับการขนานนามว่า "บิดาแห่งการศึกษาแผนใหม่" (75:8) เป็นผู้ให้กำเนิด การศึกษาแบบที่พัฒนาการ หรือแบบก้าวหน้านิยม ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายมากในสหรัฐอเมริกา

ในปี ค.ศ. 1897 ดิวอี้ เขียนหนังสือเรื่อง "My Pedagogical Creed" ได้ขยายแนวคิดทางปรัชญาที่ว่า "เด็กจะมีชีวิต และเรียนได้ดี มีความสุขได้ขึ้นอยู่กับความต้องการและความสนใจในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการเตรียมที่ดีที่สุดสำหรับชีวิตในอนาคต" (76:18) อันเป็นแนวคิดในการนำไปปฏิรูปการสอนกันขนานใหญ่และได้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ ทางการศึกษาอีกหลายประการ แต่ที่ได้รับความสนใจและเป็นที่ยอมรับมากที่สุดคือ "การเรียนรู้ด้วยการกระทำ" หรือ "Learning by Doing" (76:20) และการกระทำหรือการเรียนรู้จะสัมฤทธิ์ผลได้ดีที่สุดเมื่อการกระทำหรือการเรียนรู้นั้นตรงกับความต้องการของเด็กหรือผู้เรียน

ดิวอี้ ยอมรับว่า ความสนใจเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ ครูจึงต้องสนใจ และยอมรับความต้องการของเด็กด้วย ถ้าครูระงับหรือ สกัดกั้นความต้องการของเด็ก เท่ากับครูทำให้เด็กไม่รู้จักโต เป็นการระงับความคิดริเริ่มของเด็ก ความสนใจของเด็กก็จะหยุดชะงักไปด้วย (76:20)

ปรัชญาการศึกษาของดิวอี้ มีชื่อเสียงและแพร่หลายมากที่สุด หลักการสอนของดิวอี้มี 5 ชั้น เช่นเดียวกับการสอนแบบชั้นทั้งห้าของแฮร์บาร์ต แต่ต่างกันดังนี้

หลักการสอนของดิวอี้คือ สร้างความสนใจภายในตัวเด็ก ให้เด็กได้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง ความรู้ที่แท้จริงคือสิ่งที่นักเรียนพบด้วยตนเองไม่ใช่ครูบอก วัตถุประสงค์ของ

การศึกษาคือ ความงอกงามทุกด้านทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (77:77) วิธีสอนของคิวอี้ เป็นวิธีสอนที่เด็กได้เรียนรู้โดยการกระทำมากๆ และมีหลายแบบ เช่น การค้นคว้า แก้ปัญหานำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นวิธีสอนแบบแก้ปัญหา นั่นเอง

วิธีสอนของแฮร์บาร์ต ความสนใจเกิดจากภายนอก ครูเป็นผู้สร้างความสนใจ และเป็นผู้ออกหรือเติมความรู้ให้เด็ก ไม่มีประโยชน์แก่ผู้เรียน เพราะเป็นการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์รับเพียงอย่างเดียว ด้วยการฟังครู เด็กจึงไม่มีความคิดเป็นของตนเอง อันไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้ ไม่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เด็กเจริญแต่ด้านความรู้ความจำ (78:26-33)

ลัทธิหรือปรัชญาการศึกษาของคิวอี้ เป็นที่ยอมรับและก่อให้เกิดวิธีสอนแบบโครงการ (Project Method) ซึ่ง คิลแพทริก (Kilpatrick) และอีกหลายท่านได้ดัดแปลงมาจากวิธีสอนของคิวอี้ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้โดยการกระทำจริง ๆ เป็นการร่วมกันวางแผน การเรียนโดยขณะนักเรียนกายใต้การแนะนำของครูนับ เป็นการสอนที่ยึดความสนใจของเด็ก หรือผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีสอนแบบแก้ปัญหา และวิธีสอนแบบโครงการได้พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่ง เฮนรี มอริสัน (Henry Morrison) ได้คิดสร้างหน่วยขึ้น เพื่อให้ครูและนักเรียนได้ร่วมงานกัน แต่ละวิชามีความสัมพันธ์กันในหน่วย ปรากฏว่า ได้รับความนิยมมาก ตั้งแต่ ค.ศ. 1950 เรียกกันว่า "Morrison's Unit" หรือมอริสันแพลน "Morrison's Plan" (79:14)

มอริสันแพลน หรือวิธีสอนแบบมอริสัน นับว่าได้รับการพัฒนามาจากวิธีสอนแบบขั้นทั้งห้าของแฮร์บาร์ต และวิธีสอนแบบแก้ปัญหาคิวอี้ อันเป็นต้นกำเนิดหรือต้นกำเนิดของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนมาจนทุกวันนี้ แต่มีชื่อเรียกต่าง ๆ กันเช่น Morrison plan หรือ Cycle plan of teaching และได้กลายเป็น Unit Method of Teaching และเรียกกันอีกหลายชื่อเช่น Unit Plan, Unit of Work, Unit Assignment, Unit Procedure และ Unit teaching (22:216) .

จึงกล่าวได้ว่า การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน ได้กำเนิดขึ้นโดย เฮนรี มอริสัน โดยการพัฒนามาจาก การสอนแบบขั้นทั้งห้าของแฮร์บาร์ต การสอนแบบแก้ปัญหา

ของคิวอี้ และการสอนแบบโครงการของคิลแพทริก ตั้งแต่ประมาณ ค.ศ. 1950 อันเป็นยุคของการปฏิรูปทางการสอน ในสมัยของการศึกษาแผนใหม่ หรือการศึกษาแบบพัฒนาการ โดยอาศัยหลักการการศึกษาที่สำคัญคือ การเรียนรู้ด้วยการกระทำ, การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ (80:47) และใช้หลักจิตวิทยาเกสทอลล์ในการจัดการเรียนการสอนที่ว่า "ส่วนรวมมีค่ามากกว่าส่วนย่อย" อันเป็นการบูรณาการค่านี้ออกมาหาสาระ, ปัญหา และกิจกรรมการเรียนรู้หรือวิธีสอนหลาย ๆ แบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการด้วย นอกจากนี้ยังมียึดเด็กเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการสนับสนุนการเรียนหรือห้องเรียนแบบประชาธิปไตย ดังกล่าวของคิวอี้ที่ว่า "หลักประชาธิปไตย เป็นความต้องการของทุกคนที่จะต้องจัดให้มีทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เท่าที่สามารถจะทำได้ โดยผ่านการเรียนการสอนวิธีสอน และอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งสามารถทำได้" (81:232)

ส่วนในค่านี้ออกมาของหน่วย เริ่มจากใช้วิชาเป็นศูนย์กลางหรือแกน แล้วจัดเนื้อหาให้กว้าง ๆ เพื่อจะได้สอนให้สัมพันธ์กันหลายเรื่อง ซึ่งมีในวิชาสังคมศึกษาหรือวิทยาศาสตร์ หน่วยที่สร้างขึ้นจึงเป็น หน่วยในสังคมศึกษาหรือหน่วยสังคมศึกษา หน่วยวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ต่อมาได้เชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างวิชามากขึ้นจาก 2 วิชา ขึ้นไปจนกลายเป็นหน่วยบูรณาการเรียกว่า หน่วยประสบการณ์, หน่วยศูนย์สนใจ, หน่วยกิจกรรมและอื่น ๆ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ (82:123)

สำหรับความเป็นมาของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน ในประเทศไทย ได้เริ่มขึ้นครั้งแรกโดยโครงการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งได้ทดลองสอนแบบหน่วยในชั้นประถมศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. 2495 โดย นายโทมัส วิลสันเป็นผู้สาคิการสอนเรื่องข้าวเป็นครั้งแรกในที่ประชุมครูของโรงเรียนปรับปรุง (83:หน้าคำนำ)

ต่อมา ดร.บุญช แมทธิว ที่ปรึกษาและหัวหน้าหน่วยประถมศึกษาและมัธยมสามัญขององค์การปรับปรุงส่งเสริมการศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้เขียนแผนผังหน่วยสำหรับป. 1-4 เพิ่มเติมขึ้นใน พ.ศ. 2496 นับเป็นหน่วยตัวอย่างที่ครูนำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย (83:หน้าคำนำ)

สำหรับใน กรุงเทพฯ-ธนบุรี การสอนแบบหน่วยได้เริ่มนำมาใช้ในวงการโรงเรียนประถมศึกษา โดยอาจารย์จรรยา จันทร์เกรือ ซึ่งกลับจากการศึกษาต่อในสหรัฐอเมริกา ได้นำมาเผยแพร่ในโรงเรียนทดลองของกรุงเทพฯ-ธนบุรี ตั้งแต่ พ.ศ. 2498 และได้ร่วมมือกับคณะศึกษานิเทศก์ จังหวัดพระนคร สาธิตการสอนและร่วมกันสร้างหน่วยสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ขึ้นด้วย (84:หน้าคำนำ) ในสมัยนั้นหน่วยการสอนจึงมีขององค์การส่งเสริมการศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา กับโครงการกรุงเทพฯ-ธนบุรี

หน่วยการสอนในสมัยนั้นเป็นหน่วยเนื้อหาวิชาเป็นส่วนใหญ่โดยใช้สังคมศึกษาเป็นแกน แล้วนำวิชาอื่นมาสอนให้สัมพันธ์กันเช่น หน่วยเรื่อง บ้านของเรา โรงเรียนของเรา และชุมชนของเรา เป็นต้น (24:16-17)

นอกจากนั้น ยังได้มีการสอนเรื่องหน่วยในสถาบันผลิตครูหลายแห่ง เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยาลัยครูเชียงใหม่ และอื่น ๆ (6, 9, 19, และ 36:สัมภาษณ์) และมีการเขียนตำราเกี่ยวกับการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนในระดับประถมศึกษาอยู่บ้าง เช่น "วิธีสอนแผนใหม่ ในชั้นประถมศึกษา" โดย ดร. ก่อ สวัสดิ์พิบูลย์, พิทักษ์ รัชพลเดช และระบิล สีตะสุวรรณ "วิธีสอนสังคมในชั้นประถมศึกษา" โดย ดร. ก่อ สวัสดิ์พิบูลย์ และ "เทคนิค และวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา" โดยสุนทร สุพันธ์ชัย เป็นต้น และมีตำราเกี่ยวกับวิธีสอนทั่วไป, วิธีสอนวิชาเฉพาะ ที่ใช้ในสถาบันผลิตครูส่วนใหญ่ผู้เขียนจะกล่าวถึง การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไว้ด้วย

ความเป็นมาของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนเท่าที่นักการศึกษาได้เขียนไว้ สามารถสรุปได้ดังกล่าว ต่อมาก็มีได้บันทึกเพิ่มเติมไว้จนกระทั่ง หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 หน่วยการสอนจึงเข้ามามีบทบาทอีกมากโดยเฉพาะในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งจัดเนื้อหาสาระเป็นหน่วย มีทั้งหมด 12 หน่วยด้วยกัน การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนจึงมีความสำคัญควรศึกษาดังกล่าวมาแล้วแต่ต้น.

2.3 การสอนแบบหน่วย

ดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า การสอนแบบหน่วยเกิดขึ้นในยุคของการปฏิรูปทางการสอนครั้งสำคัญในสหรัฐอเมริกา นักการศึกษาที่มีชื่อเสียงหลายท่านในยุคนั้น เช่น จอห์น ดิวอี้ (John Dewey), คิลแพทริก (Kilpatrick) และ เฮนรี มอริสัน (Henry Morrison) ต่างมีบทบาทสำคัญในการเสนอแนวคิดอันก่อให้เกิดการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนขึ้น การสอนแบบหน่วย จึงเป็นการสอนที่บูรณาการความคิดหรือแนวคิดของนักการศึกษาสมัยใหม่เหล่านี้เข้าด้วยกัน ซึ่งแต่ละท่านได้ทำการทดลองจนเห็นผลดีตามความเชื่อของตน ที่มุ่งเน้นความสำคัญของผู้เรียนมากกว่าเนื้อหาวิชาที่จะสอนให้เด็ก และแนวคิดที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ ปรัชญาการศึกษา ของ จอห์น ดิวอี้ ผู้ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งการสอนแผนใหม่ นอกจากนี้ การสอนแบบหน่วย ยังเกิดขึ้นในดินแดนที่ปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบที่สุด ประชาชนมีค่านิยมทางประชาธิปไตยสูง การสอนแบบหน่วยจึงเป็นการสอนที่ยึดเด็กหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับบุคลิกภาพในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมประชาธิปไตยได้ การสอนแบบหน่วยจึงมีหลักการ ลักษณะ และกิจกรรมดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. หลักการพื้นฐานของการสอนแบบหน่วย

การสอนแบบหน่วยอาศัยหลักการพื้นฐานที่สำคัญ 2 ประการ คือจิตวิทยาการเรียนรู้ของเกสโตลท์ "Gestalt Psychology" และปรัชญาการศึกษา ของจอห์น ดิวอี้ "Dewey's Philosophy" (9, 10, 28, 41, 47: สัมภาษณ์, 70 : 217 และ 85: 30) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. จิตวิทยาการเรียนรู้ของเกสโตลท์ ซึ่งยอมรับหลักการที่ว่า การเรียนรู้ประสบการณ์เป็นส่วนรวม มีค่ามากกว่าส่วนย่อย กล่าว ส่วนรวม ในที่นี้มิได้มีความหมายเพียงการเอาส่วนย่อยหลาย ๆ ส่วน มารวมกันเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของส่วนย่อย และความสัมพันธ์ที่มีต่อส่วนรวมทั้งหมดอย่างมีความหมายต่อกัน และเป็นความหมายของ ส่วนรวมทั้งหมดด้วย ซึ่งองค์ประกอบเหล่านั้นจะต้องจัดขึ้น

ภายใต้ความมุ่งหมายของผู้เรียนเป็นสำคัญ (70:217) เปรียบได้กับวงดนตรี ซึ่งผู้เล่นแต่ละคนจะต้องเล่นด้วยกันอย่างประสานสัมพันธ์กันทุกคน จึงจะเกิดท่วงทำนองเพลงที่ไพเราะ แต่ถ้าเมื่อใดแยกออกจากกันต่างคนต่างเล่นแล้วจะไม่สามารถทำให้เกิดความไพเราะได้เท่ากับเล่นพร้อมกันทั้งวงอย่างมีความหมายและประสานสัมพันธ์กัน ดังนั้น การประสานสัมพันธ์กันของส่วนย่อยอย่างมีระบบและวิธีการที่ดีย่อมทำให้ส่วนรวมนั้นมีความหมาย และง่ายต่อการเรียนรู้ (5:58)

เด็กจึงควรได้เรียนรู้เป็นส่วนรวมสัมพันธ์กันก่อน เพื่อจะได้เกิดความคิดรวบยอดหรือหลักการซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ใหม่ต่อไป (5:60) การเรียนรู้เป็นส่วนรวมจึงมีคุณค่า มีประโยชน์ และสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันที่จะต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ นานาประการซึ่งในการแก้ปัญหาเหล่านั้นต้องอาศัยความรู้จากหลาย ๆ ด้าน มิใช่ความรู้เพียงส่วนเดียวหรือส่วนใดส่วนหนึ่งจึงจะสามารถแก้ปัญหาลงมือได้ (9, 36:สัมพันธ์ และ 54:54)

นอกจากนั้น ผลการวิจัยยังพิสูจน์ให้เห็นว่า การเรียนรู้เป็นส่วน ๆ แยกออกจากกันเป็นการเรียนรู้ที่ยากแก่การเข้าใจและจะลืมได้ในเวลาอันรวดเร็ว ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ไม่ถาวร ฉะนั้นการเรียนรู้ที่ง่ายและสะดวกแก่การเข้าใจจึงเป็นการเรียนรู้ที่เป็นส่วนรวมมีความหมาย และเด็กได้มองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนย่อยหลาย ๆ ส่วนภายใต้ส่วนรวมเดียวกัน (5:58) นักการศึกษาหลายท่านจึงมีความเห็นว่า เด็กในระดับประถมศึกษา การเรียนรู้เป็นส่วนรวมก่อนเพื่อให้ได้ความคิดรวบยอดที่ถูกต้องแล้วค่อยเรียนรู้อย่างละเอียดในขั้นสูงต่อไป (9, 10, 35, 89:สัมพันธ์)

2. ปรัชญาการศึกษาของจอห์น ดิวอี้ ซึ่งมีหลักการสำคัญหลายประการ ดังนี้

ก. การเรียนรู้โดยการกระทำ เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด ดิวอี้ยอมรับว่า การสอนจะสัมฤทธิ์ผลได้ต้องให้เด็กเรียนด้วยการกระทำ เพราะประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์กระทำ (Active) ย่อมได้ผลกว่าประสบการณ์รับ (Passive) ซึ่งเป็นที่ยอมรับของนักศึกษายุคก้าวหน้านิยม ที่มีความเชื่อว่าเด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อเขาได้เรียนด้วยการกระทำกิจกรรมหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อจะได้พัฒนาไป

พร้อม ๆ กันทุกด้าน (76:20)

การเรียนรู้โดยการกระทำ หมายถึง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้คิด ได้ทำ ได้ทดลอง ได้ค้นคว้า ได้สรุปผลด้วยตนเอง และได้ทำงานร่วมกันอันเป็นวิธีการแก้ปัญหาตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (58:78-91) ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการดำรงชีวิตที่ก่อให้เกิดการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ทั้งยังส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเป็นการสนองความต้องการ และทัศนคติที่ดีต่อการเรียนอีกด้วย (9:สัมภาษณ์)

ข. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความเจริญเติบโตของเด็กแต่ละคนแต่ละวัยแต่ละคนไม่เหมือนกัน การเรียนรู้จึงต้องใช้วิธีการหลายรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับความเจริญเติบโตของแต่ละคน ดังคำกล่าวที่ว่า จากสถานการณ์เดียวกัน ประสบการณ์เดียวกัน หรือบทเรียนเดียวกัน บุคคลจะเรียนรู้ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน (5:35) ในการสอนจึงควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

ค. ตรงกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน คือยอมรับว่าหัวใจของการเรียนรู้คือ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อของนักการศึกษาฝ่ายก้าวหน้าทำนายกันว่า เด็กจะเรียนได้ดีที่สุด เมื่อเขาเกิดความต้องการที่จะเรียน (76:20-21)

ง. ถือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เด็กจะต้องได้มีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการเรียนด้วยตัวของเขาเอง ครูเป็นเพียงผู้คอยแนะนำหรือให้คำปรึกษามีใช้ผู้บงการอีกต่อไป (8,9:สัมภาษณ์) กิจกรรมต่าง ๆ ควรจัดเพื่อเด็กไม่ใช่เป็นความต้องการของครู การสอนที่ถือเด็กเป็นศูนย์กลางนี้เป็นการสนับสนุนการเรียน หรือห้องเรียนที่มีประชาธิปไตย ซึ่งถือให้ความเห็นที่ ประชาธิปไตยเป็นความต้องการของทุกคนที่จะต้องจัดให้มีทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการเท่าที่สามารถทำได้ โดยกระบวนการเรียนการสอนวิธีสอน และอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ซึ่งสามารถทำได้ในโรงเรียนทั่วไป (81:232)

จ. คำนิยมทางประชาธิปไตย มีคำกล่าวในสมัยนั้นว่า โรงเรียนแผนใหม่เป็นห้องทดลองของประชาธิปไตย (75:8) คำนิยมทางประชาธิปไตยมีหลักการสำคัญคือ การยอมรับในคุณค่าของบุคคล ทุกคนควรได้รับการยอมรับเท่าเทียมกันและมี

โอกาสในการแสดงความคิดเห็นหรือกระทำกิจกรรมตามความสามารถที่ตนมีอยู่ จะไม่มีใครเด่นหรือค้อย ทุกคนร่วมมือกันเพื่อความสำเร็จหรือความสุขของส่วนรวม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เด็กที่มีอัจฉริยะหรือความสามารถพิเศษควรถูกใช้ความสามารถในทางที่เป็นประโยชน์กับส่วนรวมและช่วยเหลือผู้อื่นทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และมีส่วนในการสร้างกฎเกณฑ์หรือตัดสินใจในสิ่งที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ไม่ใช่มีผู้เผด็จการหรือเป็นความคิดเห็นของบุคคลเพียงสองสามคน แม้จะเสียเวลาที่จะให้ทุกคนมีส่วนในการแสดงความคิดเห็นแต่ผลที่ได้ย่อมดีกว่า การแก้ปัญหาหรือวิพากษ์วิจารณ์ใดควรใช้เหตุผลที่เชื่อถือได้ มาจากข้อมูลหลายประเภท หลายคำ และหลาย ๆ แห่ง ไม่ใช่กำลังในการแก้ปัญหาหรือโต้แย้ง ซึ่งนำมาใช้ในการเรียนหรือศึกษากันกว่าที่จะต้องอาศัยแหล่งอ้างอิงจากหนังสือหรือเอกสารหลาย ๆ อย่าง เป็นต้น (5:65-68)

จากหลักการพื้นฐานดังกล่าว ผู้วิจัยขอสรุปว่า หลักการพื้นฐานของการสอนแบบหน่วยคือ การเรียนรู้เป็นส่วนรวมสัมพันธ์กันอย่างมีความหมาย และผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการกระทำซึ่งสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ภายใต้หลักการของประชาธิปไตยที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิต ในสังคมประชาธิปไตยอันเป็นที่ปรารถนาของทุกคน

ข. ลักษณะและวิธีการสอนแบบหน่วยของไทยและต่างประเทศ

วิธีสอนเป็นศาสตร์ชนิดหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นสากล มีการเผยแพร่ต่อ ๆ กันไป การสอนแบบหน่วยก็เป็นศาสตร์ที่ไทยได้รับมาจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากสหรัฐอเมริกา ดังกล่าวไว้ในตอนต้น แม้จะนำมาใช้ไม่เหมือนกัน เนื่องจากมีข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น สภาพท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความเชื่อของคนในแต่ละประเทศ แต่ก็อาศัยหลักการพื้นฐานเดียวกัน ซึ่งมีลักษณะและวิธีการสอนที่สำคัญดังนี้คือ

1. เป็นการสอนที่ให้เด็กได้เรียนจากสิ่งแวดล้อมของเด็กเอง โดยจัดเนื้อหาสาระเข้าเป็นหน่วย ๆ สัมพันธ์หลายวิชา และเป็นปัญหาที่เด็กและครูจะต้องช่วยกันแก้ไขวิธีการสอนที่ให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงคือ ให้เด็กได้กระทำกิจกรรมหลาย ๆ แบบด้วยตนเองตามลักษณะความเจริญเติบโต และความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้เด็กได้เจริญทุกด้านทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การทำกิจกรรมเน้น

การฝึกการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย ให้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันเป็นหมู่คณะ ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ครูไม่ใช่วิธีบอกความรู้แต่เป็นเพียงผู้นำทาง หรือชี้ช่องทางให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด (85:3-12)

2. เป็นการสอนที่มีความมุ่งหมายชัดเจนมีลักษณะสัมพันธ์วิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกันเป็นหน่วย นักเรียนมีโอกาสได้เรียนด้วยการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีอุปกรณ์ช่วยในการเรียนหลายอย่างต่าง ๆ กัน ไม่จำกัดเวลาในการเรียนสามารถยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ตลอดทั้งลักษณะเนื้อหาวิชาการจัดตารางสอนใช้เป็น คาบ หรือ ช่วงเวลา (86:81)

3. เป็นการสอนที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ อันเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย วิธีการสอนให้ยึดประสบการณ์ที่เป็นความต้องการของผู้เรียนไม่ใช่ครูเป็นผู้จัดรายวิชาให้เด็กเรียน และจะต้องเป็นประสบการณ์ที่เหมาะสมมีคุณค่า และถูกหลักเกณฑ์ของประสบการณ์แบบพัฒนาการของจอห์น ดิวอี้ 2 ประการ คือ เป็นประสบการณ์ที่มีความต่อเนื่องและมีความเกี่ยวพันระหว่างสิ่งแวดล้อมกับประสบการณ์นั้นด้วย (72:2-6)

4. เป็นลักษณะการสอนที่จัดเนื้อหาสาระเป็นส่วนรวมสัมพันธ์กัน และสมบูรณ์ในตัวเอง เนื้อหาที่รวมกันมีลักษณะเป็นศูนย์กลางชีวิต(Life-Centered) และเน้นด้านสังคมของเด็กเป็นสำคัญ ส่วนด้านวิธีการสอนใช้การตั้งเนื้อหาจากหลายวิชามาเรียนให้สัมพันธ์กัน โดยกำหนดเนื้อหาไว้ชัดเจนทุกด้านทั้งความรู้ทักษะและทัศนคติ เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านสังคมและการปรับตัวของผู้เรียน ใช้วิธีการสอนได้หลายวิธี และเปิดโอกาสสำหรับวิธีการสอนใหม่ที่จะนำมาใช้ได้อย่างไม่มีข้อจำกัด และไม่ขัดกับหลักการสอนด้วย (22:228-229)

5. เป็นการสอนที่มาจากความสนใจและความต้องการของผู้เรียนถือศูนย์สนใจของเด็กเป็นหลัก โดยครูอาจใช้วิธีการตั้งหรือเร้าความสนใจของเด็กให้เข้ามาในสิ่งที่เขาอยากรู้ เน้นการเรียนด้วยการปฏิบัติจริงจนครูเกือบไม่ต้องสอนเลย(63:สัมภาษณ์)

6. เป็นการสอนที่ไม่เป็นรายวิชายืดหยุ่นได้ตามความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเตรียมบทเรียนและกิจกรรมต่าง ๆ ภาย

ไว้คำแนะนำของครู (50:15)

7. เป็นการสอนที่ผู้เรียนและผู้สอนได้ร่วมกันวางแผนหรือวางโครงการ เพื่อแก้ปัญหาชีวิตประจำวันโดยให้เด็กได้เจริญงอกงามทุกทาง เน้นการเรียนรู้ด้วยการกระทำ ฝึกการทำงานร่วมกันและอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในการสอนครูอาจสอนโดยไม่ต้องคำนึงถึงรายวิชา เด็กสามารถเรียนหลายวิชาพร้อมกันตามความสนใจและความต้องการของผู้เรียน (87:95)

8. เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดริเริ่มในการวางแผนงานและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นความต้องการของผู้เรียนเอง โดยครูเป็นเพียงผู้คอยให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษา ในขณะที่นักเรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมอันหลากหลายด้วยตนเอง เช่น การวางแผนงาน การอภิปราย การแก้ปัญหา เป็นต้น(66:323)

9. เป็นการสอนที่รวมกิจกรรมการเรียนรู้ไว้มากมายหลายรูปแบบภายใต้หน่วยเดียวกัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจและความต้องการของแต่ละบุคคล (61:342)

10. เป็นการสอนที่มีการเตรียมไว้ล่วงหน้าโดยครู และนักเรียนได้วางแผนร่วมกัน มีกิจกรรมเสนอแนะไว้มากมาย มีการวัดผลหลายแบบ การดำเนินงานในรูปคณะกรรมการและการอภิปรายเป็นสิ่งจำเป็น นอกจากนี้ครูต้องไม่มองข้ามข้อสงสัยหรือคำถามต่าง ๆ ของนักเรียนและควรนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการวางแผนการเรียน การจัดกิจกรรม การสร้างหลักสูตร หรือหน่วยการสอน (61:368)

11. เป็นการสอนที่เน้นความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ของเด็กมากกว่าตัวความรู้ โดยอาศัยหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ด้วยการกระทำด้วยการเน้นกระบวนการแก้ปัญหาทั้งด้วยตนเองและเป็นกลุ่ม เริ่มแต่การวางแผน การทำงานกลุ่ม การมีวินัยในตนเอง การยอมรับความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล การวัดผลประเมินผล และการฝึกทักษะที่จำเป็นต่าง ๆ ในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งแสดงถึงการยอมรับ การปรับตัวและพัฒนาการทางด้านสังคมของผู้เรียนด้วย (25:347)

12. เป็นการสอนที่มีลักษณะเชื่อมโยงเนื้อหาวิชา โดยใช้หัวข้อหรือปัญหา

ที่เลือกขึ้นเป็นแกน แล้วนำเนื้อหาอื่น ๆ มาเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียน จากประสบการณ์หลายด้าน ใฝ่ฝึกการดำรงชีวิตในระบอบประชาธิปไตย มีทักษะในการ ใช้ภาษาทุกด้านและทักษะด้านอื่น ๆ เช่น พลศึกษา คนตรี ศิลปะ วรรณคดี และเลขคณิต เป็นต้น การสอนเน้นกระบวนการเรียนมากกว่าเนื้อหาที่เรียน (88:62)

13. เป็นลักษณะวิธีสอนที่รวมกิจกรรมและเนื้อหาวิชาไว้มากมายในลักษณะ ส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อย รวมวิธีสอนที่ใฝ่ทุกแบบกระบวนการเรียนรวมเนื้อหาไว้อย่าง มากมายหลายสาขา เพื่อสามารถปรับให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจและสภาพ แวดล้อมของผู้เรียน (90:146)

จากลักษณะและวิธีการสอนแบบหน่วยที่รวบรวมจากความคิดเห็นของนักการ ศึกษาหลายท่านที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปลักษณะและวิธีการสอนแบบหน่วยทั้ง ของไทยและต่างประเทศดังนี้คือ การสอนแบบหน่วยเป็นการสอนที่ผู้เรียนได้เรียนเป็น หน่วย ๆ สัมพันธ์กันหลาย ๆ วิชาซึ่งอาจมาจากเนื้อหาหรือความสนใจของผู้เรียนเองโดย ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนและการดำเนินงานต่าง ๆ ด้วยตนเองภายใต้ คำแนะนำของครู ใฝ่กระทำกิจกรรมการเรียนหลายรูปแบบตามความเหมาะสม และ ความต้องการหรือความสนใจของผู้เรียน โดยเน้นวิธีการเรียนมากกว่าเนื้อหาวิชาเพื่อให้ สามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ฝึกการอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย มีโอกาสแสดงความคิดริเริ่มสร้าง สรรค์และฝึกทักษะหลายด้านมีการวัดผลหลายแบบหลายด้านโดยผู้เรียนได้มีส่วนร่วมด้วยบทบาทครูเป็นเพียงผู้แนะแนว เวลาเรียนยืดหยุ่นได้ตามความต้องการ ความสนใจ และ ลักษณะ เนื้อหาของหน่วย

อย่างไรก็ตาม ลักษณะและวิธีการสอนแบบหน่วยดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็น ลักษณะและวิธีการสอนในสหรัฐอเมริกา ครั้นนักการศึกษาไทยได้นำหลักและวิธีการนี้มาใช้ ในประเทศไทย นับแต่ พ.ศ. 2495 ถึงปัจจุบันผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้แสดงความคิดเห็น ว่า การสอนแบบหน่วยของไทยยังไม่เป็นไปตามหลักและวิธีการเดิมอย่างสมบูรณ์นัก ดังที่ ผู้วิจัยสรุปข้อเปรียบเทียบต่อไปนี้

การสอนแบบหน่วยของไทย

1. หน่วยสร้างขึ้นจากเนื้อหาวิชาในหลักสูตร จึงเป็นหน่วยเนื้อหาวิชาเป็นส่วนใหญ่ เพราะหลักสูตรกำหนดเนื้อหาวิชาไว้ให้เรียนจึงต้องยึดเนื้อหาในหลักสูตร
2. กิจกรรมการเรียนต่าง ๆ เสนอแนะไว้ในหน่วยให้ครูเลือกใช้ตามเหมาะสม มิได้เป็นการวางแผนร่วมกันระหว่างครู กับ นักเรียน เท่าที่ควร
3. สื่อการเรียนสำหรับค้นคว้ามีน้อย ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. เรื่องที่ยาก และซับซ้อนครูมักใช้การบอก เพราะเกรงจะเสียเวลาและคิดว่าเด็กคงไม่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้
5. ครูเคยชินต่อการอธิบาย และยึดหนังสือเรียนเป็นหลัก มักมองข้ามความต้องการและความสนใจของเด็ก จึงไม่ค่อยมีการซักถามหรือให้โอกาสในการอภิปราย หรือเสนอแนะต่าง ๆ
6. เน้นเนื้อหาวิชามากกว่ากระบวนการเรียน เพราะกลัวไม่ทันหลักสูตร
7. หน่วยไม่สามารถแผ่ขยายวงกว้างไปตามตามความสนใจของเด็ก เพราะต้องยึดเนื้อหาวิชาในหลักสูตรเป็นหลัก (9, 30: สัมภาษณ์)

การสอนแบบหน่วยของต่างประเทศ

1. หน่วยมาจากการเร้าหรือนำของครูและเกิดจากความต้องการ และความสนใจของเด็กเอง จึงเป็นหน่วยประสบการณ์มากกว่าหน่วยเนื้อหาวิชา เพราะหลักสูตรบอกไว้กว้าง ๆ สามารถยืดหยุ่นได้เป็นอย่างดี
2. กิจกรรมการเรียนมาจากการวางแผนร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน ตั้งแต่เริ่มหน่วยจนจบหน่วยโดยครูเป็นเพียงผู้แนะนำ
3. มีสื่อการเรียนพร้อมเอื้อต่อการให้เด็กศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากที่สุด
4. ครูจะไม่บอกเด็ก แต่จะใช้คำถามที่ให้เด็กได้คิดแก้ปัญหาหรือหาคำตอบด้วยตนเองที่เรียกว่า การเรียนรู้ด้วยการกระทำ
5. ครูมีจิตวิทยาในการสอนดี ไม่สละสิทธิ์ ความต้องการและความสนใจของเด็ก ทำให้เด็กกล้าพูด กล้าทำ หรือแก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง
6. เน้นกระบวนการเรียนมากกว่าเนื้อหาวิชา จึงสามารถสนองความต้องการของเด็กได้ดี
7. หน่วยสามารถแผ่ขยายไปได้กว้างขวางตามความสนใจ และความต้องการของเด็กจริง ๆ เพราะไม่ยึดเนื้อหาวิชาในหลักสูตรตายตัว

<p>8. วิธีการเรียนมีจำกัดเพราะขาดแหล่ง
วิชาการและงบประมาณ</p> <p>9. ไม่แน่ใจว่าเด็กจะแก้ปัญหาเป็น คิดเป็น
หรือทำเป็นอย่างแท้จริง (9,30:สัมภาษณ์,
และ22:224)</p> | <p>8. ใช้วิธีการเรียนหลายวิธีหลายรูปแบบเพื่อ
เด็กจะได้มีโอกาสแสดงความคิดสร้างสรรค์
ได้เต็มที่</p> <p>9. เด็กสามารถคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหา
เป็นจริง ๆ กิจกรรมทุกอย่างเด็กจึงทำได้ด้วย
ตนเอง (9:สัมภาษณ์)</p> |
|---|---|

จะเห็นได้ว่า ข้อแตกต่างในการสอนมีสาเหตุมาจากหลักสูตร ตัวครู และ
ความเข้าใจในวิธีการสอน จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขในสิ่งเหล่านี้พร้อมกันไปกับการพัฒนา
หลักสูตร เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ทางการศึกษาที่ต้องการได้

ค. กิจกรรมการสอนแบบหน่วย

กิจกรรมการสอนแบบหน่วยหลายรูปแบบ เพื่อสนองความต้องการ ความสนใจ
ตลอดทั้งความแตกต่างระหว่างบุคคล สอดคล้องกับความเจริญเติบโตของเด็ก หรือผู้เรียน
แต่ละวัยแต่ละระดับ ซึ่งตรงกับคำกล่าวที่ว่า การสอนแบบหน่วยเป็นศูนย์รวมกิจกรรมการ
เรียนการสอนไว้ด้วยกันอย่างมากมายและหลากหลาย (61:342) เพื่อจะได้บรรลุจุดประ
สงค์ของการเรียนและพัฒนาผู้เรียนให้เจริญทุกด้านตามเอกัตภาพของแต่ละบุคคล

แม้กิจกรรมการสอนแบบหน่วยจะ เสนอแนะ ไว้มากมาย แต่มีใช้ว่าจะนำไปใช้
ได้ทั้งหมด และ ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันด้วยในแต่ละกลุ่มแต่ละระดับชั้น เรียนและแต่ละบุคคล
ขึ้นอยู่กับความสนใจความต้องการ และลักษณะของจุดมุ่งหมายของการเรียนแต่ละชั้นแต่ละ
ตอนของหน่วย จึงต้องอาศัยหลักเกณฑ์ในการจัดกิจกรรมการสอนแบบหน่วยดังนี้

วิธีจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขึ้นอยู่กับลักษณะ และประเภทของวัตถุประสงค์
สงค์ที่ต้องการกิจกรรมที่จัดจะต้องสอดคล้องและสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยอาศัย
แหล่งวิชาการต่าง ๆ และในการดำเนินกิจกรรมเหล่านั้น จะเน้นที่กระบวนการเป็นสำคัญ
เช่น กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา เป็นต้น (73:5)

กิจกรรมที่เสนอไว้ในการสอนแบบหน่วย ล้วนเป็นกิจกรรมที่รวบรวมมาจาก
วิธีสอนแบบต่าง ๆ ซึ่งนักการศึกษาหลายท่าน ได้เสนอไว้อย่างรวม ๆ มิได้แบ่งแยก หรือ

กำหนดเฉพาะเจาะจงว่าจะต้องใช้ในขั้นตอนใดของการสอน เพราะเหตุว่าการสอนแบบหน่วย มีลักษณะยึดหยุ่นทั้งเนื้อหาวิชาและวิธีการสอนเป็นการเอื้อต่อการเลือกใช้กิจกรรม ได้ตามความเหมาะสมของผู้เรียนในทุก ๆ ด้านดังกล่าวมาแล้วและสนองตอบจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ด้วย ซึ่งจากการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปรวบรวมกิจกรรมการสอนแบบหน่วยที่นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอไว้ดังต่อไปนี้คือ

1. การฟัง การสนทนา การตั้งคำถาม และการสัมภาษณ์
2. การอภิปราย การวางแผนงานร่วมกัน และการวัดผลร่วมกัน
3. การแสดงความคิดสร้างสรรค์ด้วยการสร้าง หรือประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ
ด้วยไม้ กระดาษ เศษวัสดุต่าง ๆ สื่อการเรียนอื่น ๆ ตามความสามารถและความถนัด
ของแต่ละบุคคลหรือหมู่คณะ
4. การอ่านหนังสือ หรือศึกษาค้นคว้าจากเอกสารอื่น ๆ
5. การสังเกตและศึกษาจากภาพ สไลด์ ภาพยนตร์ โมเดล แผนผัง
แผนภาพ และอื่น ๆ
6. การสำรวจรวบรวมข่าวสาร และศึกษาจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
ชาติและชุมชน เพื่อหาข้อมูล
7. การเขียน เช่น การบันทึก เขียนรายงาน เขียนแผนภาพ เขียน
เรื่อง เป็นต้น
8. การแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในเรื่องต่าง ๆ ด้วยการเขียน
เช่น แต่งความ เรียงความ แต่งกลอน แต่งนิทาน เขียนบทละคร เป็นต้น ตามความ
ถนัดและความแตกต่างระหว่างบุคคล
9. การวิจารณ์และวัดผลงานทั้งของตนเอง ของผู้อื่น และของกลุ่ม
10. การสะสมสิ่งของต่าง ๆ เพื่อการศึกษา และฝึกการใช้เวลาว่างให้
เป็นประโยชน์
11. การคิด การนับ และการคำนวณ เพื่อนำผลมาอภิปรายข้อมูล
12. การศึกษานอกสถานที่ในบริเวณชุมชน และอื่น ๆ
13. การสังเกต การสาธิต การทดลองเพื่อหาคำตอบ
14. การรวบรวมผลงานและเสนอผลงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น อภิปราย

รายงาน จัดนิทรรศการ และแสดงสิ่งของต่าง ๆ และวัตถุประติมากรรมของนักเรียน

15. การจัดการแสดงต่าง ๆ เช่น การแสดงละคร และบทบาทสมมุติ
16. วาดภาพ ระบายสี ออกแบบ ร่างแบบ
17. ร้องเพลง เล่นดนตรี เต้นรำ และเกมต่าง ๆ
18. การวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อศึกษาเหตุผลและการแก้ปัญหาต่าง ๆ
19. การวางแผนงานและทำงานร่วมกันในรูปกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อฝึกการดำเนินชีวิตตามระบอบประชาธิปไตย ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เป็นต้น
20. การเชิญวิทยากร หรืออื่น ๆ ฯลฯ (26:230, 59:40-41, 60:26, 66:298-299 และ 87:97-101, 91:163-165)

กิจกรรมการสอนแบบหน่วยที่ค้ำวมาข้างต้น นักการศึกษาบางท่านยังได้เสนอแนะคุณค่าไว้ด้วยโดยจัดเป็นประเภทใหญ่ ๆ 6 ประเภทคือ

1. การศึกษานอกสถานที่ (Field trips or Excursions) มีคุณค่าดังต่อไปนี้
 - ก. ทำให้เกิดประสบการณ์นำไปสู่กิจกรรมต่าง ๆ
 - ข. ได้รับความคิดสร้างสรรค์และความรู้สึกในทางสร้างสรรค์
 - ค. เป็นปัจจัยสำคัญทำให้ได้แนวคิดในการสร้างสิ่งต่าง ๆ
 - ง. สร้างพัฒนาการทางการเข้าใจทางสังคม
 - จ. เป็นประสบการณ์ทางสังคมอย่างดี
2. กิจกรรมการสร้าง (Construction Activities) มีคุณค่ามากหลังจากเด็กได้ปฏิบัติไปแล้วคือ
 - ก. การสร้างที่ดีขึ้นอยู่กับการวางแผนที่ดีของนักเรียนแต่ละคน และทั้งชั้น
 - ข. ทำให้เข้าใจสถานการณ์ของการทำงานซึ่งต้องสัมพันธ์กัน และให้ความร่วมมือกัน
 - ค. ทำให้มีโอกาสแสดงออกตามธรรมชาติ
 - ง. ทำให้ได้พัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือ

- จ. ทำให้โต้แย้งปัญหาในสถานการณ์จริง
- ฉ. สร้างพัฒนาการทางการเข้าใจหลายด้าน
- ช. ทำให้เปลี่ยนบรรยากาศ
- ซ. ทำให้เกิดการวัดและประเมินผลงานซึ่งกันและกันโดยประสบการณ์

ตรง

3. กิจกรรมการศึกษาค้นคว้าและทดลอง (Research Activities or Investigation) มีคุณค่าทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผักการศึกษาค้นคว้าและทดลองด้วยตนเอง อันเป็นการได้เรียนรู้โดยการกระทำจริง ๆ

4. กิจกรรมการรายงาน (Reporting Activities) มีคุณค่าดังนี้

- ก. ถ้านำทีมที่จะทำได้ผลที่ดีมาก
- ข. สร้างพัฒนาการทางความสามารถในการพูด
- ค. ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันซึ่งเป็นผลดีมากที่สุด
- ง. ทำให้เกิดการร่วมงานกัน
- จ. ทำให้เกิดการพัฒนาทางสติปัญญา และผู้นำที่ดี

5. กิจกรรมการอภิปราย (Discussion Activities) มีคุณค่าในทางการใช้เหตุผล การยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผักการคิดและการตัดสินใจอย่างมีหลักการและเหตุผลไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ

6. กิจกรรมทางสร้างสรรค์ (Creative and Appreciative Activities) มีคุณค่าทำให้เกิดพัฒนาทางความคิดสร้างสรรค์และเกิดผลงานในทางสร้างสรรค์ที่ดีได้ และทำให้เกิดความซาบซึ้งในสิ่งที่เป็นความดีความงามต่าง ๆ อันสามารถสร้างค่านิยมที่ดีได้ จะเป็นคนมองโลกในแง่ดีและมีความสุขในชีวิต (70:140-165)

จะเห็นว่ากิจกรรมเหล่านี้คือ กิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนทั่วไป ๆ ไปนั่นเอง แต่ในการสอนแบบหน่วยสามารถบูรณาการมาใช้ได้อย่างไม่มีข้อจำกัด เพื่อให้ผลการเรียนที่บูรณาการสมบูรณ์ที่สุดอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและพัฒนาผู้เรียนได้ทุก ๆ ด้าน ซึ่งการเลือกใช้กิจกรรมต้องมีหลักเกณฑ์ในการเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับหน่วย

และการสอนแต่ละชั้นแต่ละตอนของหน่วย จึงมีผู้เสนอแนะเกณฑ์ในการเลือกกิจกรรมที่จะกล่าวถึงต่อไป

เกณฑ์ในการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนแบบหน่วย

1. สนองจุดมุ่งหมายในการเรียนและได้ประโยชน์ตามเป้าหมายที่วางไว้
2. เหมาะกับความเจริญเติบโตของนักเรียนที่จะสามารถดำเนินกิจกรรมไปได้
3. เป็นที่สนใจและสนองความต้องการ รวมทั้งความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. เหมาะสมกับเด็กในการนำไปวางแผนงานของแต่ละบุคคล และแต่ละกลุ่ม
5. มีจุดมุ่งหมายที่สามารถดำเนินกิจกรรมไปได้ โดยถือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
6. เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่ากับผู้เรียน
7. สามารถครอบคลุมคุณสมบัติต่าง ๆ ของเด็กได้จากการทำกิจกรรมเหล่านั้น
8. สามารถหาวัสดุที่จะใช้ในการดำเนินกิจกรรมมาได้
9. เป็นกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ในอดีต และผู้เรียนมองเห็นคุณค่า
10. กิจกรรมนั้นทำให้เกิดการเรียนรู้หลาย ๆ ชนิด
11. สามารถใช้วัสดุที่มีในชุมชนให้เป็นประโยชน์ได้
12. เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหรือการดำเนินชีวิตของบุคคลในชุมชน
13. สามารถให้เด็กทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ
14. มีวิธีจัดกิจกรรมได้หลากหลายเพื่อสนองความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล
15. ให้ความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่าง ๆ ในหน่วยอย่างผสมกลมกลืน และมีความหมายต่อกัน (22:229 และ 59:42)

ง. ลำดับชั้นและวิธีดำเนินการสอนแบบหน่วย

นักการศึกษา ครูผู้สอน ตลอดจนผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนแบบหน่วย ได้กำหนดหรือแบ่งลำดับชั้นของการสอนแบบหน่วยไว้แตกต่างกัน โดยยึดลักษณะและวิธีดำเนินการเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ซึ่งมีตั้งแต่ 2, 3, 4, 5 และ 6 ชั้นตามลำดับ การเรียกชื่อแต่ละชั้นอาจแตกต่างกันบ้างในแง่ของการใช้ภาษา ส่วนวิธีดำเนินการสอนไม่ว่าจะแบ่งเป็นกี่ลำดับชั้น เมื่อจบหน่วยผู้เรียนก็จะได้รับประสบการณ์สมบูรณ์เหมือนกันตั้งแต่เริ่มต้นจนจบหน่วย ดังคำกล่าวที่ว่า "การสอนแบบหน่วย จะต้องมีหัว มีหาง และมีกลางตลอดตัว" (41, 47: สัมภาษณ์) หมายความว่า การสอนจะต้องมีจุดเริ่มต้นก่อนแล้วกิจกรรมอื่น ๆ ก็จะเกิดขึ้นตามลำดับต่อเนื่องกันไปจนกระทั่งจบหน่วยในที่สุด การแบ่งลำดับชั้นจะต่างกันในส่วนกลางนี้เองว่าจะแบ่งเป็นกี่ลำดับชั้น บางท่านไม่แบ่งย่อย, บางท่านแบ่งเป็นสองชั้น, บางท่านแบ่งเป็นสามชั้น และบางท่านแบ่งเป็นสี่ชั้น จึงทำให้การสอนแต่ละแบบมีลำดับชั้นการสอนไม่เหมือนกัน ซึ่งความจริงแล้วดำเนินการเหมือนกันตั้งแต่เริ่มหน่วยจนจบหน่วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับชั้นการสอนแบบหน่วย

แบบ ก.	แบบ ข.	แบบ ค.	แบบ ง.
1. นำเข้าสู่หน่วย	1. นำเข้าสู่หน่วย	1. นำเข้าสู่หน่วย	1. นำเข้าสู่หน่วย
2. ดำเนินงาน	2. วางแผนงาน	2. รวบรวมปัญหา และวางแผนงาน ร่วมกัน	2. ครู-นักเรียน วางแผนร่วมกัน
	3. กิจกรรม หรือ ประสบการณ์	3. กิจกรรม หรือ บูรณาการความรู้	3. กิจกรรม และ รวบรวมข้อมูล
		4. รายงานผลและ กิจกรรมสรุป	4. รายงานผล
			5. กิจกรรมสรุป
3. ปิดหน่วย สรุปและประเมินผล	4. กิจกรรมสรุป และ ประเมินผล	5. ประเมินผล	6. ประเมินผล
(5:149-166, 22: 237-238 และ 23:107-108)	(22:236-237)	59:52-53, 87:97- 101 และ 92:140- 143)	(26:230-233 และ 90:155-158)

จากแผนภูมิลำดับชั้นการสอนแบบหน่วยทั้ง 4 แบบข้างต้น ซึ่งนักการศึกษาได้เสนอไว้นั้น ถ้าพิจารณาโดยตลอดทุกขั้นตอน จะเห็นว่าแต่ละแบบมีกิจกรรมครบทุกอย่างเหมือนกัน เพียงแต่จัดอยู่ในลำดับชั้นต่างกันและเรียกชื่อต่างกันเท่านั้น ฉะนั้นลำดับชั้นการสอนจึงไม่ทำให้เกิดข้อแตกต่างหรือปัญหาในการสอน แต่จะมีประโยชน์สำหรับเป็นหลักหรือแนวทางในการดำเนินการสอนมิให้บกพร่องหรือไม่สมบูรณ์ได้ เนื่องจากการสอนที่แบ่งเป็น 6 ชั้นตอนหรือ 5 ชั้นตอน เป็นการจัดลำดับชั้นที่ละเอียดและเห็นชัดเจนที่สุด ผู้วิจัยจึงขอแนะนำการดำเนินการสอนที่มี 6 ชั้น ตามที่นักการศึกษาได้เสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้

วิธีการดำเนินการสอนแบบหน่วย

ขั้นที่ 1 ชั้นนำหรือเร้า (Approach or Initiation)

เป็นการนำหรือเร้าให้เกิดปัญหา ให้เกิดความต้อการหรือความสนใจที่มาจากภายในของผู้เรียนไม่ใช่เป็นการบังคับ ซึ่งการจะให้เด็กเกิดปัญหาหรืออยากเรียนได้นั้น ครูจะต้องสร้างประสบการณ์ให้เด็ก เพื่อเด็กจะได้เกิดปัญหาหรืออยากเรียนดังกล่าวที่ว่า "ประสบการณ์เปรียบเหมือนข้าวสารกรอกหม้อ ถ้าไม่มีข้าวสารจะหุงข้าวได้อย่างไร การจะให้เด็กทำอะไร จึงต้องให้เด็กมีประสบการณ์ก่อนจึงจะทำได้ โดยครูต้องช่วยให้เด็กมีประสบการณ์" (41:สัมภาษณ์) ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น สนทนา ใช้คำถาม อภิปราย เล่านิทาน ฟังเพลง อ่านหนังสือหรืออ่านบทความจากวารสารต่างๆ จัดนิทรรศการ แสดงบทบาทสมมุติ สร้างสถานการณ์จำลอง ภูเขาพนธ์ ภูเขา หรือสไลด์ ศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น ซึ่งครูจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และผู้เรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ ขั้นนี้จบลงด้วยการตั้งชื่อหน่วย (41, 47:สัมภาษณ์, 59:52-53 และ 87:97-101)

ขั้นที่ 2 นักเรียนและครูวางแผนงานร่วมกัน (Teacher-Pupil Planning or Pupil-Teacher Planning)

มีวิธีการดำเนินการดังนี้

- ก. ช่วยกันตั้งจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะของหน่วยที่จะเรียน
- ข. ช่วยกันตั้งปัญหาที่จะเรียนให้ปัญหามาจากผู้เรียนให้มากที่สุดโดยวิธีการระดมพลังความคิดจากทุกคน(Brain Storming) ปัญหาทุกปัญหาคูจะต้องรับไว้เพื่อเป็นการสนองความต้อการของผู้เรียน

- ค. เรียบเรียงปัญหาทั้งหมด(Classification)ให้มีความต่อเนื่องกันตาม

ความเหมาะสมและลำดับก่อนหลัง โดยให้เหตุผลประกอบ ครูและเพื่อน ๆ ต้องยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ฝึกการคิดเป็นและการมีเหตุผลยอมรับความคิดเห็นตามหลักประชาธิปไตย อาจแบ่งปัญหาเป็นกลุ่มหรือหัวข้อใหญ่ ๆ 5-6 หัวข้อ เพื่อให้เหมาะกับจำนวนนักเรียนหรือกลุ่มนักเรียน

ง. ทักษะการแก้ปัญหา โดยนักเรียนเสนอวิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ ตามความต้องการของผู้เรียน ให้มีการอภิปรายอย่างกว้างขวาง ครูจะไม่สั่งให้ทำตามที่ครูคิด เป็นการฝึกการคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น รู้จักวิเคราะห์ปัญหา ถ้าเด็กตัดสินใจไม่ถูกครูอาจช่วยชี้แนะเพิ่มเติมได้แต่อย่าบอกรู้เด็ก

จ. แบ่งงานกันทำเป็นกลุ่ม ๆ หรือรายบุคคลตามความสมัครใจ แต่ละกลุ่มจะได้วางแผนงานของกลุ่มโดยละเอียดอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นที่ 3 ลงมือทำงานหรือกิจกรรม(Working Period) เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดเพราะเด็กจะได้เรียนด้วยการกระทำจริง ๆ ในขั้นนี้ แต่ละกลุ่มแต่ละคนจะได้แสดงออกตามความสามารถ ความต้องการ และความสนใจด้วยการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนงานที่ได้วางไว้ ทุกคนจะได้ทำงานเต็มที่ในขั้นนี้โดยแสดงความสามารถและความถนัดของตนทุกคนจะได้มีส่วนร่วมในผลงานของกลุ่ม ได้ช่วยเหลือกัน ได้แบ่งงานกันทำ ควรมีการดำเนินงานในรูปคณะกรรมการ เพื่อฝึกการทำงานร่วมกัน มีการแสดงความคิดเห็นและยอมรับซึ่งกันและกัน ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีให้เห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกัน และยอมรับว่าผลงานที่มาจากส่วนรวมย่อมมีค่ามากกว่างานเฉพาะตนเองเป็นส่วนย่อย เป็นการฝึกการดำเนินชีวิตตามหลักประชาธิปไตย ในขั้นนี้ครูมีบทบาทเพียงผู้คอยให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษาตลอดทั้งอันอำนวยความสะดวกเพื่อเด็กจะได้เกิดการเรียนรู้ได้ ในขณะที่เด็กเป็นผู้เรียนหรือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ครูจะต้องไม่ทอดทิ้งเด็กให้ทำงานตามลำพังแต่ต้องคอยสอดส่องดูแลช่วยเพื่อช่วยแก้ปัญหา ครูต้องแสดงให้เห็นว่า ครูสนใจนักเรียนและยอมรับการกระทำของเขา เป็นการประเมินผลการทำงานไปด้วย ความรับผิดชอบในงานจะแสดงออกให้เห็นในขั้นนี้มากที่สุด

ขั้นที่ 4 รายงานผล(Presentation) เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากอีกขั้นหนึ่ง เพราะเด็กจะได้แสดงผลงานที่เขาได้ทำสำเร็จ เป็นการสร้างความภาคภูมิใจ และเกิด

ความเชื่อมั่นในตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่องาน เป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ การเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มควรให้ทุกคนได้รับผิดชอบร่วมกัน ให้โอกาสทุกคนได้แสดงออกซึ่งผลงานของกลุ่มเป็นการยอมรับซึ่งกันและกัน กิจกรรมในชั้นนี้อาจทำได้ในหลายรูปแบบเช่น การรายงาน การอภิปราย เสนอผลงานต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งสามารถแบ่งเป็นประเภทได้ 3 ประเภทคือ

ก. กิจกรรมการสร้าง (Constructive Activities) เช่น การสร้างบ้านจำลอง การทำสวน การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

ข. กิจกรรมสร้างสรรค์ (Creative Activities) เช่น วาดภาพ ระบายสี ประดิษฐ์สิ่งของ แต่งเพลง แต่งนิทาน ร้องเพลง แสดงละคร และอื่น ๆ

ค. กิจกรรมการสรุป (Conclusion Activities) เช่น สรุปข้อความ สรุปเป็นแผนภาพ จัดนิทรรศการ ทำหนังสือ สรุปเป็นกฎเกณฑ์ สรุปเป็นหัวข้อสั้น ๆ การแสดงละคร เป็นต้น (99:88-91)

ขั้นที่ 5 กิจกรรมขั้นสุดท้าย (Culmination Activities) เป็นขั้นสำคัญที่เด็กจะได้มีโอกาสแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์มากที่สุด และสนองความต้องการของแต่ละบุคคลหรือหมู่คณะ เป็นการสรุปรวบยอดกิจกรรมทั้งหมดของทุกกลุ่มโดยเอาส่วนที่ประทับใจและแสดงออกในด้านความรู้ที่จริง ๆ สิ่งที่จะนำออกแสดงต้องเป็นสิ่งที่มีความหมายซึ่งจริง ๆ ครูต้องคอยดูแลแม้ว่าจะ เป็นผลงานของเด็ก คอยช่วยเหลือแนะนำให้กิจกรรมขั้นนี้มีคุณค่ากับการเรียนมากที่สุด ซึ่งผลงานในกิจกรรมขั้นสุดท้ายนี้สามารถแสดงออกได้เป็นสี่ด้านคือ

ก. ด้านการใช้ภาษา เช่น บันทึกประจำวัน บันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ บันทึกบทความจากวิทยุ โทรทัศน์ เขียนขลุ่ย หรือแต่งนิทาน เป็นต้น

ข. ด้านงานศิลป์ เช่น ระบายสี ออกแบบต่าง ๆ ประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ เป็นต้น

ค. การแสดงนิทรรศการ รูปหุ่น รูปภาพ กระดานป้าย ภาพยนตร์ แสดงผลงานจริง เป็นต้น

ง. ด้านการแสดง เช่น การร้องเพลง อ่านบทกลอน โคลงฉันทน์ แสดงท่าทาง เป็นต้น (94:30)

ขั้นที่ 6 ประเมินผล (Evaluation) เป็นการสรุปผลงานที่ได้รับทั้งหมด

โดยครูและนักเรียนร่วมกันปฏิบัติ นักเรียนวัดผลงานกันเองเป็นการวัดค่านิยม และ กระบวนการทำงานโดยการวิจารณ์หรืออภิปรายกันเพื่อฝึกการมีเหตุผลที่ดี และยอมรับในคุณค่าของบุคคลอื่นตลอดทั้งการยอมรับความจริงความสามารถในผลงานของตนเพื่อจะได้ปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไปด้วย ส่วนครูมีหน้าที่วัดผลครบทุกด้าน โดยวิธีการหลาย ๆ วิธี และ ต้องวัดผลมาตลอดตั้งแต่ชั้นเริ่มหน่วยจนจบหน่วย อาจมีการทดสอบในตอนสุดท้ายด้วย ซึ่ง การวัดผลนี้ให้วัดครบทุกด้านดังนี้

ก. ความรู้ทางวิชาการ ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและ ความสามารถในการศึกษากันคว้า การแก้ปัญหา หรือการใช้เหตุผล การตอบคำถาม เป็นต้น

ข. วัดทัศนคติ มีทัศนคติที่ดีอะไรบ้าง เช่น คำนึงความกตัญญู การเข้า สังกมกับกลุ่ม หรือควรร่วมงานกัน เป็นต้น

ค. วัดความกตัญญูเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ

ง. วัดคุณลักษณะส่วนตัว เช่น ความรับผิดชอบ ความขยัน ความกตัญญูและ คุณลักษณะทางค่านิยมประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น (47:สัมภาษณ์, 59:52- 53 และ 87:97-101)

จากลำดับขั้นตอนและวิธีดำเนินการสอนแบบหน่วยที่กล่าวมาทั้งหมด ได้มี นักการศึกษาสรุปวิธีสอนเป็น 3 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ

1. จะให้เด็กอยากเรียนได้อย่างไร

ก. การเร้าให้เด็กเกิดความสนใจ

ข. การให้เด็กเสนอสิ่งที่อยากเรียน

ค. การรวบรวมสิ่งที่เด็กอยากรู้เข้าเป็นหมวดหมู่

ง. การจัดลำดับสิ่งอยากรู้ของเด็กตามลำดับก่อนหลัง ให้เหมาะสม

และต่อเนื่องกัน

2. จะใช้วิธีการอย่างไร เด็กจึงจะเรียนรู้ได้ตามสิ่งที่เด็กอยากรู้

ก. การวางแผนงานร่วมกันเพื่อสนองสิ่งอยากรู้ของเด็ก

1. วิธีการแสวงหาความรู้
2. เวลาสำหรับการค้นคว้า
3. การแบ่งหมู่เพื่อรับผิดชอบงานร่วมกันและแบ่งงานกันรับผิดชอบ

ชอบเป็นหมู่คณะ

4. การประเมินผลงานของกลุ่ม
 - ข. การทำตามแผนงานที่วางไว้
 - ค. การเสนอรายงานและผลงานที่ได้รับมอบหมาย
 - ง. การอภิปรายผลงานร่วมกัน
 - จ. การให้เด็กนำความรู้ที่เรียนมาแสดงออกทางศิลปะ
 - ฉ. การสรุปและบันทึกผลงาน (ครูเพิ่มเติมสิ่งที่ขาด)

3. จะทราบว่า เด็กเรียนรู้ตามสิ่งที่ยากระู้ของเด็กได้อย่างไรโดยการวัดผลและประเมินผล (93:115-116)

จ. ข้อดี ข้อเสีย และประโยชน์ของการสอนแบบหน่วย

นักการศึกษาและครูผู้สอนต่างได้เสนอข้อดีข้อเสีย และประโยชน์ของการสอนแบบหน่วยไว้หลายประการต่าง ๆ กัน ซึ่งถ้าแยกแยะออกจะได้ข้อดีมากกว่าการสอนแบบใด ๆ เพราะเป็นการสอนที่ครอบคลุมวิธีสอนแบบอื่น ๆ ไว้ได้มากที่สุดดังได้กล่าวมาแล้ว ส่วนข้อเสียนั้นมีผู้กล่าวไว้บ้างแต่เป็นส่วนน้อยและเป็นข้อเสียที่เกิดจากองค์ประกอบอื่นมิใช่วิธีสอนโดยตรง เช่น การมีศูนย์รวมทางกิจกรรมมากมายจนเด็กไม่สามารถพัฒนาทางความคิดได้ทั่วถึง การมีเนื้อหาสาระกว้างขวางมากเกินไปบางครั้งก็ขัดกับธรรมชาติของเด็กที่สนใจสิ่งใดเพียงระยะสั้นและไม่มากมายนัก (68:73) ต้องใช้อุปกรณ์มาก มีการเตรียมงานนาน (36:สัมภาษณ์) ถ้าครูไม่เข้าใจหลักการหรือทำจริง ๆ เด็กจะไม่ได้อะไรเลยทั้งด้านความรู้และทักษะต่าง ๆ (15:สัมภาษณ์) หากครูไม่เข้าใจองค์แท้มิรู้จักคิดแปลงให้เหมาะกับเด็กยึดทฤษฎีมากเกินไปและปล่อยให้เด็กทำงานตามลำพัง โดยไม่สนใจผลเสียก็จะเกิดกับเด็ก (95:16) การสอนแบบหน่วยจะใช้ได้ดีกับวิชาที่เป็นเนื้อหาและเป็นเหตุการณ์ปัจจุบันหรือปัญหาในชีวิตส่วนวิชาประวัติศาสตร์มักถูกมองข้าม (96:8-9) เพราะเป็นการเน้นด้านประสบการณ์ชีวิตและแก้ปัญหาชีวิตมากกว่าอย่างอื่นจึงต้องมีการฝึกฝนเพิ่มเติมต่างหากด้วย

ส่วนข้อดีและประโยชน์ของการสอนแบบหน่วย พอจะสรุปได้จากความคิดเห็นของนักการศึกษาที่ได้กล่าวถึงไว้หลาย ๆ ท่านดังนี้

ข้อดีของการสอนแบบหน่วย

1. ช่วยให้เกิดการสัมพันธ์วิชา
2. สนองจุดมุ่งหมายของการเรียนได้ดีกว่าวิธีสอนแบบอื่น ๆ
3. ส่งเสริมทักษะต่าง ๆ เด็กได้มีโอกาสฝึกทักษะหลายด้านพร้อมกัน
4. ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกในทางสร้างสรรค์มากที่สุด
5. ส่งเสริมและให้โอกาสเด็กได้เรียนรู้ด้วยการกระทำกิจกรรมหลายรูปแบบ ตามความถนัด ความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของแต่ละบุคคล
6. ส่งเสริมและให้โอกาสเด็กได้ทำงานร่วมกัน ฝึกการแสดงความคิดเห็น และยอมรับคุณค่าในบุคคล
7. ส่งเสริมและให้โอกาสเด็กได้คิด ได้ทำ ได้แก้ปัญหา ได้สรุป ได้เสนอ และได้วัดผลประเมินผลงานด้วยตนเอง
8. ส่งเสริมและให้โอกาสเด็กได้วางแผน และแก้ปัญหาคด้วยตนเองและเป็นหมู่คณะ เป็นการฝึกการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย
9. ส่งเสริมและให้โอกาสเด็กได้ศึกษากันกว่าด้วยตนเองและจากหลายวิธี
10. ช่วยให้เห็นหลักสูตรบูรณาการประสพผลสำเร็จ

ประโยชน์ของการสอนแบบหน่วย

1. ลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา ทำให้ประหยัดเวลาในการสอน
2. เด็กได้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายคือ ได้เจริญหรือพัฒนาไปพร้อมกันทุกด้านทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และคุณลักษณะที่ดีต่าง ๆ เพื่อให้เป็นคนที่สมบูรณ์พร้อมทุกด้าน
3. เด็กได้มีทักษะหลายด้านและเป็นทักษะที่สามารถเพราะ ได้รับการ

ฝึกฝนบ่อย ๆ

4. เด็กเป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์และกล้าแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่
5. เด็กได้เรียนอย่างแท้จริงเพราะได้เรียนจากการกระทำด้วยตนเอง และเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนด้วย
6. เด็กสามารถทำงานร่วมกันและดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคมประชาธิปไตย
7. เด็กเป็นคนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น อันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีพที่ดี
8. เด็กได้รู้กระบวนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่อไปได้
9. ทำให้เด็กเป็นคนสนใจ ใฝ่ใจ และสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ได้รู้วิธีการเรียนและศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ทำให้เป็นคนสมบูรณ์ มีความรับผิดชอบสูง
10. ทำให้เด็กได้เรียนรู้อย่างบูรณาการอันเป็นความรู้ที่มีประโยชน์ในการดำรงชีวิตคือ เด็กมีชีวิตที่สมบูรณ์พร้อมไม่ขาดและไม่ประสบปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไข หรือมี ชีวิตที่สมดุลย์นั่นเอง ฯลฯ และอื่น ๆ ปลีกย่อยอีกมาก

ฉะนั้น การสอนแบบหน่วยจึงเป็นการสอนที่ครูประณตศึกษาน่าจะไ้ลองนำมาปรับปรุงใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของชั้นเรียน เพราะทำให้เด็กเรียนเรียนรู้ด้วยการกระทำจริง ๆ สนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและถือหลัก หรือคุณค่าของประชาธิปไตยเป็นสิ่งสำคัญของชีวิต ได้เรียนอย่างสัมพันธ์กันหรืออย่างบูรณาการ ตามหลักการของการสอนที่ดีและหลักการศึกษาศาสตร์ใหม่ทั่ว ๆ ไป

ฉ. ปัญหาและอุปสรรคของการสอนแบบหน่วย

แม้ว่าการสอนแบบหน่วยจะมีข้อดีและประโยชน์มากมาย แต่การสอนแบบหน่วยก็ประสบกับปัญหาและอุปสรรคตลอดมา ปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้นเกิดจาก กระบวนการที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนนั่นเอง ซึ่งพอสรุปได้จากความคิดเห็นของนักการศึกษา

หลายท่านดังต่อไปนี้

1. ครูผู้สอน ขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่สามารถนำหลักจิตวิทยาการศึกษามาใช้ ขาดวินัยในตนเอง ไม่รู้จักนำวิธีสอนแบบต่าง ๆ มาผสมผสานกัน เพื่อให้เหมาะกับลักษณะการเรียนรู้เนื้อหาวิชาและตัวผู้เรียน ฯลฯ การสอนก็ไม่สามารถดำเนินไปได้เพราะเด็กจะขาดความสนใจจึงต้องหันมาใช้วิธีบังคับและบอกความรู้ เช่น เกม(12, 13:สัมภาษณ์, 24:17 และ 29:สัมภาษณ์)
2. ครูเชื่อว่าเด็กทำอะไรเองไม่ได้ก็ ครูหรือผู้ใหญ่ต้องบอก ครูไม่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยหรือไม่นิยมการให้ประชาธิปไตยกับเด็ก ทำให้การดำเนินการเรียนไม่เป็นไปตามหลักการ ของการสอนได้แม้จะสอนแบบหน่วยก็จะเป็นหน่วยความรู้อย่างเดียว เด็กยังใช้วิธีการเรียนจากครูหรือหนังสือเพียงอย่างเดียว (63:สัมภาษณ์)
3. ปัญหาในการเลือกเนื้อหาเพื่อจัดหน่วยให้เหมาะและสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการ จึงทำให้บางหน่วยเล็กเกินไป บางหน่วยใหญ่เกินไป และมีจุดมุ่งหมายกว้างขวางหรือมากเกินไปหรือน้อยเกินไปก็เป็นอุปสรรคหรือปัญหาในการสอนได้ (33:สัมภาษณ์)
4. ความไม่พร้อมของครู นักเรียน สื่อการเรียน และการบริหารวิชาการในโรงเรียนที่จะเอื้อต่อการเรียนการสอนแบบหน่วย (33:สัมภาษณ์)
5. ครูขาดความสามารถในการสร้างหน่วยการสอน และขาดความเข้าใจในหลักการสอนและวิธีดำเนินการสอน (38:สัมภาษณ์)
6. การสอนไม่สามารถดำเนินไปตามขั้นตอนเพราะครูไม่เตรียมแผนงานให้ดี ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ไม่รู้จักช่วยเด็กไม่ใช้วิธีสอนที่เหมาะสม (67:สัมภาษณ์)
7. ครูเคยชินกับการสอนแบบเดิมคือ สอนหนังสืออย่างเดียว บอกความรู้ให้เด็กโดยไม่ให้ออกสาเด็กในการเรียนรู้หรือได้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่เด็กสนใจหรือต้องการ ไม่รู้จักใช้คำถามให้เด็กได้ฝึกการคิด ขาดจิตวิทยาในการเรียนการสอนที่ว่าเด็กเรียนรู้ได้โดยการกระทำด้วยตนเอง (9,45:สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยจึงขอสรุปว่า ปัญหาและอุปสรรคของการสอนแบบหน่วยขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นประการสำคัญที่สุด เพราะปัญหาอย่างอื่นสามารถช่วยกันแก้ไข แต่คุณลักษณะการเป็นครูที่ดี และมีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการดำเนินงานในรูปคณะกรรมการ ความเชื่อ ความศรัทธาในการสอนแบบหน่วยและการมีคุณลักษณะของนักประชาธิปไตยที่ดี เหล่านี้ล้วนเป็นคุณลักษณะที่สร้างสมอยู่ในตัวครู ยิ่งถ้าครูขาดการใฝ่รู้และติดตามวิทยาการใหม่ ๆ ด้วยแล้ว ย่อมเป็นปัญหาและอุปสรรคในการสอนแน่ ไม่ว่าจะดำเนินการสอนแบบใดก็ไม่สามารถประสบผลสำเร็จที่ดีได้

2.2 หน่วยการสอน

ดังที่กล่าวไว้ในตอนต้นว่า หน่วยการสอน หมายถึง กลุ่มเนื้อหาสาระหรือปัญหาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกันจากหลาย ๆ วิชามาบูรณาการให้เป็นหน่วยภายใต้หัวข้อเรื่องเดียวกัน เพื่อนำไปใช้สอนให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการส่วนการสอนแบบหน่วย หมายถึง วิธีการสอน หรือวิธีดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนโดยอาศัยหน่วยการสอนเป็นแนวทาง หน่วยการสอนจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดเนื้อหาสาระวิชาหรือปัญหาต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีลักษณะคล้ายคลึงกับแผนการสอนโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีหลักสำคัญในการสร้างหน่วยการสอน 4 ประการคือ

ก. ประชัญญาของการสร้างหน่วยการสอนนั้นเชื่อว่า การเรียนรู้ควรเป็นไปเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก หน่วยการสอนที่ดีจะสามารถสนองความต้องการที่ต่าง ๆ กันของผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง

ข. จุดเน้นของหน่วยการสอนอยู่ที่ผู้เรียน และการให้ผู้เรียนใช้ประสบการณ์ชีวิต ความรู้ความเข้าใจในหลาย ๆ ด้านมาช่วยในการตอบคำถาม แก้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ค. วิธีการจัดกิจกรรมในหน่วยการสอนขึ้นอยู่กับลักษณะ และประเภทของวัตถุประสงค์ที่ต้องการ กิจกรรมที่จัดขึ้นจะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยอาศัยแหล่งวิทยาการต่าง ๆ กัน ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จะมีการเน้นค่านกระบวน การเป็นสำคัญ

ง. บทบาทของครูที่เขียนไว้ในหน่วยการสอนย่อมเน้นให้ครูทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบและวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน วางแผนร่วมกับผู้เรียน อำนวยความสะดวก

ในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เช่น จิตทวารัฐอุปกรณที่จำเป็นให้ ชี้นำแห่งวิชาการและเสนอแนะวิธีการต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนั้นครูยังต้องทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์และปฏิบัติการของหน่วยไปพร้อม ๆ กับการทบทวนวัตถุประสงค์ด้วย (73:4-5)

นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดที่สำคัญเกี่ยวกับหน่วยการสอนซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษามาและจะนำเสนอต่อไปคือ ประเภทของหน่วยการสอน ลักษณะหน่วยการสอนที่ดี และการสร้างหน่วยการสอนประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ก. ประเภทของหน่วยการสอน

คำว่า "หน่วยการสอน" กับ "หน่วย" ในภาษาไทยมักใช้แทนกันได้ ในที่นี้ หน่วยการสอนจึงหมายถึง หน่วยทั่ว ๆ ไป หรือ "Units" ซึ่งนักการศึกษาและครูผู้สอนได้แบ่งแตกต่างกันหลายประเภทตามลักษณะการจัด จุดมุ่งหมายในการสร้างและการนำไปใช้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. หน่วยการสอนที่แบ่งตามลักษณะการจัด มีการแบ่งไว้หลายแบบคือ

ก. แบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่

1. หน่วยเนื้อหาวิชา หรือหน่วยรายวิชา (Subject-matter Units)
2. หน่วยประสบการณ์ (Experience Units)

(21:206, 25:349-350, 33:สัมพันธ์, 65:431 และ 97:341)

ข. แบ่งเป็น 3 ประเภทได้แก่

1. หน่วยเนื้อหาวิชา (Subject-matter Units)
2. หน่วยประสบการณ์ (Experience Units)
3. หน่วยกิจกรรม (17:สัมพันธ์) (Activity Units)

ค. แบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. หน่วยเนื้อหาวิชา จัดได้ 3 แบบคือ
 - ก. แบบรายวิชาหรือชื่อเรื่องหัวข้อหนึ่ง ๆ (Topic type or theme type)
 - ข. แบบสัมพันธ์หรือสหพันธ์ (Correlated type)

ค. แบบปัญหา (Problem type)

2. หน่วยโครงการ (The Project Units)

3. หน่วยศูนย์ชีวิต หรือ หน่วยประสบการณ์ หรือหน่วยกิจกรรม
(60:26-45 และ 62:119) (The Life-Situation Units)

ง. แบ่งเป็น 4 ประเภทได้แก่

1. หน่วยเนื้อหาวิชา (Subject-matter Units)

2. หน่วยประสบการณ์ (Experience Units)

3. หน่วยกิจกรรม (Activity Units)

4. หน่วยวิทยากร (37:สัมพันธ์) (Resource Units)

จ. แบ่งเป็น 5 ประเภทได้แก่

1. หน่วยเนื้อหาวิชา (Subject-matter Units)

2. หน่วยประสบการณ์ (Experience Units)

3. หน่วยโครงการ (The Project Units)

4. หน่วยกิจกรรม (Activity Units)

5. หน่วยที่สร้างเพื่อจำหน่ายหน่วยสำเร็จรูป (70:219-226)
(Commercial Units)

2. หน่วยการสอนที่แบ่งตามจุดมุ่งหมายในการสร้าง มีดังนี้

ก. หน่วยวิทยากร (Resource Units)

ข. หน่วยการสอน (Teaching Units)

ค. หน่วยนักเรียน (Student Units)

(23:104-109 และ 56:88-89)

3. หน่วยการสอนที่แบ่งตามลักษณะการนำไปใช้ มีดังนี้

ก. แบ่ง 2 ประเภทคือ

1. หน่วยวิทยากร (Resource Units)

2. หน่วยการสอน หรือหน่วยการเรียนการสอน (Teaching Units)

(9, 10, 13, 30:สัมพันธ์, 25:349-350, 26:148, 52:211, 65:432, 68:56,

81:232, 82:124, 93:88, 98:231 และ 99:66)

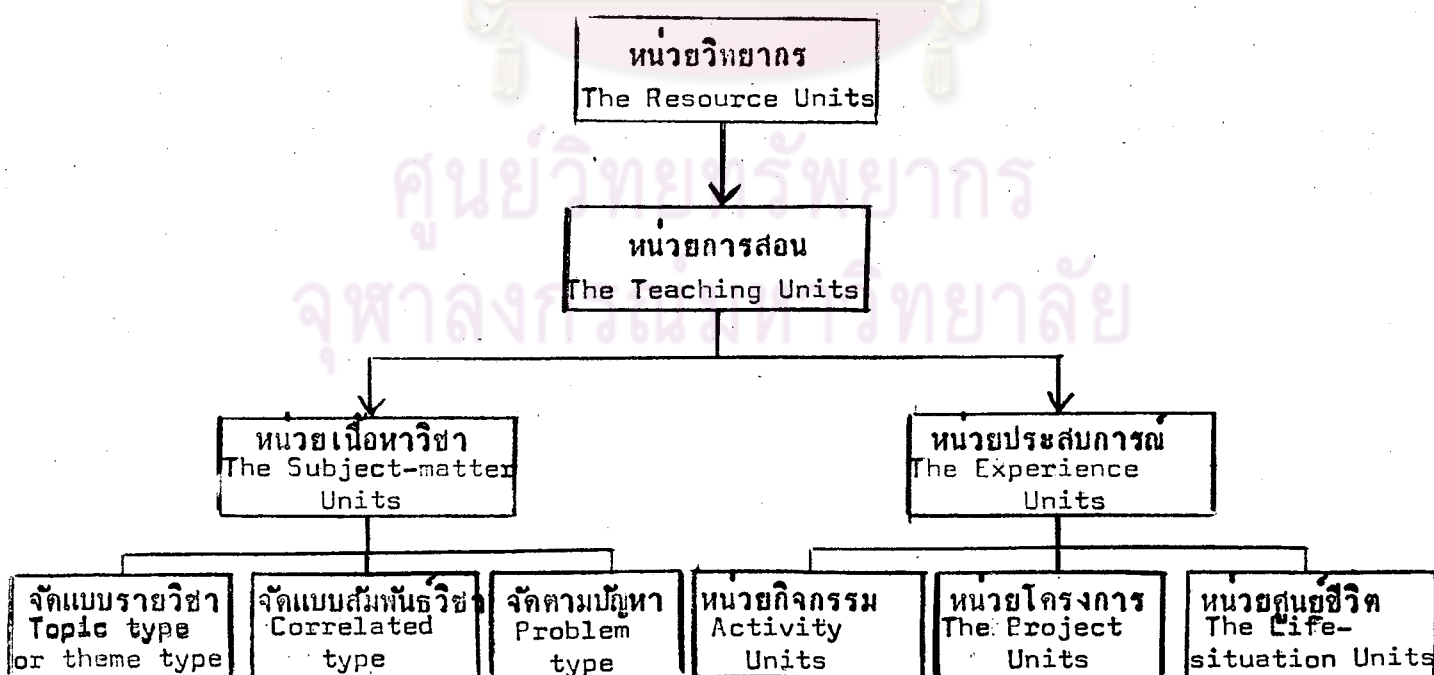
ข. แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. หน่วยสำเร็จรูป (Commercial Units)
2. หน่วยวิทยากร (Resource Units)
3. หน่วยปฏิบัติการสอน (Teaching Units)

ค. แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. หน่วยวิทยากร (Resource Units)
2. หน่วยการสอน แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ
 - ก. หน่วยเนื้อหาวิชา (Subject-matter Units)
 - ข. หน่วยประสบการณ์ (Experience Units)

จะเห็นได้ว่า การแบ่งหน่วยที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ แบ่งตามลักษณะการนำไปใช้ ซึ่งแบ่งเป็น หน่วยวิทยากร และหน่วยการสอน กับ แบ่งตามลักษณะการจัด ซึ่งแบ่งเป็น หน่วยเนื้อหาวิชา และหน่วยประสบการณ์ ส่วนหน่วยอื่น ๆ ที่กล่าวถึงก็คือหน่วยย่อยของหน่วยเหล่านั้นเอง ซึ่งผู้วิจัยขอสรุปตามความสัมพันธ์ที่มีต่อกันดังนี้

นอกจากนั้นยังมีหน่วยสำเร็จรูป หรือหน่วยที่สำนักพิมพ์ขึ้นจำหน่าย ซึ่งมาจากหน่วยการสอนที่ได้นำไปใช้แล้วและได้ผลตามลักษณะต่าง ๆ ของนักเรียนซึ่งบอกไว้อย่างละเอียด สำหรับให้ครูศึกษานำไปดัดแปลงแก้ไขใช้ได้ ซึ่งเรียกว่า หน่วยโมดูล (Modules) หรือ (Commercial Units)

เนื่องจากหน่วยมีหลายแบบหลายประเภท นักการศึกษาจึงได้ให้ความหมายของหน่วยแต่ละหน่วยไว้ดังนี้

1. หน่วยวิทยากร เป็นหน่วยเสนอแนะสำหรับครูนำไปใช้เตรียมการสอน เปรียบเหมือนหน่วยหลักหรือโครงการสอนที่ครูนำไปปรับเพื่อสอนนักเรียน มีลักษณะเติมหน่วย ไม่เฉพาะเจาะจง สามารถนำไปปรับใช้กับนักเรียนหลายระดับ ตามความเหมาะสม เพราะมีการเสนอแนะเนื้อหาและกิจกรรมไว้อย่างกว้างขวาง
2. หน่วยการสอน ปรับมาจากหน่วยวิทยากร สร้างขึ้นเฉพาะเจาะจงเพื่อใช้สอนนักเรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยนักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนของหน่วย ตลอดทั้งเนื้อหาวิชาด้วยตามความต้องการและความสนใจของนักเรียน ต่างจากหน่วยวิทยากรตรงความไม่เติมหน่วย และจุดมุ่งหมายของการนำไปใช้คือ เฉพาะเจาะจง
3. หน่วยเนื้อหาวิชา เน้นความสำคัญของวิชาต่าง ๆ ครูเป็นผู้สร้างหน่วยเอง โดยถือว่าหัวใจสำคัญของการเรียนรู้คือ การเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ ซึ่งสามารถจัดได้ 3 แบบคือ จัดเป็นหัวข้อเรื่อง เป็นรายวิชาต่าง ๆ จัดโดยการสัมพันธ์วิชา และจัดโดยยึดปัญหาต่าง ๆ ที่จะให้เด็กเรียน
4. หน่วยประสบการณ์ รวมประสบการณ์โดยอาศัยปัญหาหรือจุดมุ่งหมายของนักเรียนเน้นการแก้ปัญหาต่าง ๆ เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอน นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างหน่วยซึ่งสามารถจัดได้ 3 แบบคือ ในรูปกิจกรรม แบบโครงการ หรือคือปัญหาชีวิตจริงและกิจกรรมของผู้เรียนมีลักษณะคล้ายโครงการมาก
5. หน่วยโมดูล มีลักษณะสำเร็จรูปในตัวเอง คือ มีการจัดประสบการณ์ของการเรียนครบกระบวนการ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เพิ่มขึ้นตามลำดับประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้นสามารถเลือกเรียนหน่วยใดก่อนก็ได้ เวลาสอนแต่ละหน่วยขึ้นกับความสนใจของผู้เรียน

ตามความสามารถและพัฒนาการของแต่ละบุคคล

ข. ลักษณะหน่วยการสอนที่ดี

หน่วยการสอนไม่ว่าจะเป็นหน่วยชนิดใดหรือประเภทใด ต้องประกอบด้วย เนื้อหาวิชา กิจกรรม และประสบการณ์ที่เสริมประโยชน์และเสริมสร้างประสบการณ์ ซึ่งมาจากความสนใจและความต้องการและจุดมุ่งหมายของนักเรียน ซึ่งผลที่ออกมาจะต้องช่วยในการปรับหรือเปลี่ยนแปลงอุปนิสัย หรือพฤติกรรมตลอดทั้งบุคลิกภาพของผู้เรียน ให้ถึงพร้อมด้วยความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และคุณลักษณะที่ดีอื่น ๆ ขึ้น (5:118) หน่วยการสอนที่ดีจึงต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความต่อเนื่องเป็นภาพรวม หรือเอกภาพ
2. สอดคล้องกับความต้องการทางสังคม และความต้องการของเด็ก
3. มีลักษณะไม่แบ่งแยกรายวิชา คือ ครอบคลุมรายวิชาต่าง ๆ
4. แสดงแนวคิดใหม่เกี่ยวกับการเรียนรู้
5. ใช้ช่วงเวลานานพอควรในการเรียนรู้เพื่อจะได้รู้อย่างแท้จริง
6. มีลักษณะเป็นศูนย์ชีวิต คือ เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของผู้เรียน
7. สนองความต้องการของผู้เรียนที่มีธรรมชาติของการอยากรู้ อยากเห็น อยู่แล้วและได้สนองความอยากระหว่างนั้น
8. เหมาะกับวัยและระดับสติปัญญาของผู้เรียน
9. เน้นการแก้ปัญหาในชีวิต
10. ให้โอกาสเด็กได้พัฒนาทางสังคมอันจะทำให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมประชาธิปไตยที่ดี รู้จักช่วยเหลือกันและเห็นความสำคัญของส่วนรวม
11. สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล
12. สร้างวินัยในตนเอง และความรับผิดชอบของผู้เรียน
13. มีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน
14. มีอุปกรณ์ที่เด็กสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย
15. เกี่ยวพันกับหน่วยการสอนที่เรียนมาแล้ว

16. จัดให้มีประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับนักเรียน
17. ต้องเสริมความสามารถ ส่งเสริมประชาธิปไตย หักเหน็ด หักชะต่างๆ รวมทั้งคุณสมบัติอันดีของผู้เรียน เพื่อจะได้มีคุณค่าในการดำรงชีวิต
18. ต้องช่วยให้เด็กได้พัฒนาทุกด้านและช่วยให้ทุกคนได้มีโอกาสในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่ ความเจริญงอกงามของชีวิตแต่ละคน (5:119-125, 72:7-10, 73:2-3, 82:124-125, 91:156-158 และ 98:216-217)

ก. การสร้างหน่วยการสอนประเภทต่าง ๆ

หน่วยการสอนทุกประเภทมีรูปแบบหรือโครงสร้างคล้ายคลึงคือ แต่ละหน่วยจะประกอบด้วย เนื้อหา กิจกรรม และประสบการณ์ เป็นสำคัญ แต่จะต่างกันที่จุดมุ่งหมาย ลักษณะการจัด และการนำไปใช้เท่านั้น (81:232 และ 90:148) ส่วนรูปแบบการสร้าง นักการศึกษาหลายท่านต่างเสนอแนะไว้หลายอย่าง แตกต่างกันในส่วนปลีกย่อยหรือขั้นตอน บางอย่างเช่นเกี่ยวกับการสอนแบบหน่วย แต่ก็มีการรวบรวมการสร้างและองค์ประกอบหลักในการสร้างเช่นเดียวกัน ซึ่งสามารถสรุปได้จากความคิดเห็นของนักการศึกษาหลายท่านดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบในการสร้าง

ก. เด็กหรือผู้เรียน

1. ความสนใจของผู้เรียน
2. พื้นฐานและประสบการณ์ของผู้เรียน
3. ธรรมชาติของผู้เรียน
4. ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน
5. สภาพความเป็นอยู่และลักษณะทางสังคมของผู้เรียน
6. ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียน

ข. ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม

1. ปัญหาและความต้องการของสังคม
2. ธรรมชาติทั่ว ๆ ไปและลักษณะของชุมชนที่อยู่ล้อมรอบ

3. กระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อเป็นแนวทาง
สำหรับรวบรวมประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ของผู้เรียน

ก. สิ่งที่จะเรียน (เนื้อหาหรือปัญหา)

1. เนื้อหาในหลักสูตร
2. เนื้อหาสาระจากหลาย ๆ วิชา
3. มวลประสบการณ์หรือเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่เด็กควรเรียนรู้
4. มวลประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทำให้เด็กเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

ง. กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้

1. กิจกรรมหลายรูปแบบที่จะสนองความต้องการ ความสนใจ
และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. กระบวนการจัดรวบรวมประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ที่จะทำ
ให้เด็กเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น
3. พัฒนาการของเด็ก
4. แหล่งวิชา และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะพึงหาได้

(22:223-234, 23:104-109, 56:89-90, 57:17, 62:134, 73:10, 91:159,
99:67 และ 100:23)

2. วิธีการสร้าง

เนื่องจากหน่วยมีหลายประเภท วิธีการสร้างแต่ละประเภทจึงแตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับลักษณะการจัด จุดมุ่งหมาย และการนำไปใช้ ดังต่อไปนี้

ก. สร้างโดยยึดเนื้อหาวิชาในหลักสูตร และประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยให้มีเนื้อหาครอบคลุมหลาย ๆ วิชา และเสนอแนะกิจกรรมการเรียนรู้ไว้อย่างกว้างขวาง โดยไม่คำนึงถึงผู้เรียนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะ แต่ใช้เป็นหน่วยหลักสำหรับครูได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อให้เกิดแนวคิดและนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ ไปใช้เรียก ว่า หน่วยวิทยากร แต่ถ้าสร้างขึ้นสำหรับเด็กเฉพาะกลุ่มโดยครูกำหนดเนื้อหาซึ่งเห็นว่า เด็กกลุ่มนั้นควรจะเรียนรู้พร้อมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ ก็จะเป็นหน่วยการสอนประเภท หน่วยเนื้อหาวิชา การสร้างหน่วยโดยยึดเนื้อหาวิชาทำได้ 3 แบบคือ

1. จัดเป็นเรื่อง ๆ หรือหัวข้อเรื่องต่าง ๆ
2. สร้างโดยการสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร
3. สร้างโดยการตั้งเป็นปัญหาต่าง ๆ ขึ้นโดยอาศัยเนื้อหาวิชา

ข. สร้างจากประสบการณ์หรือความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียกว่า หน่วยประสบการณ์ ผู้เรียนมีโอกาสร่วมวางแผนการเรียน และการดำเนินงานของหน่วยด้วยเรียกว่า หน่วยเกิดจากผู้เรียนนั่นเอง ซึ่งสามารถสร้างได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1. สร้างเป็นรูปโครงการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการวางแผนของผู้เรียนตามความต้องการของเขา
2. สร้างเป็นศูนย์ชีวิต คือ ใช้เหตุการณ์หรือประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็กมาสร้างโดยครูร่วมมือกับผู้เรียน ให้มีลักษณะเหมือนชีวิตประจำวันของเด็กมากที่สุด
3. สร้างในรูปกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะคล้ายแบบโครงการแบบศูนย์ชีวิต แต่เป็นกิจกรรมทั่ว ๆ ไปที่เด็กสนใจและต้องการจะเรียนรู้

ค. สร้างโดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะกลุ่มผู้เรียน โดยนำหน่วยวิทยาการมาปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมด้วย ครูสามารถสร้างได้หลายรูปแบบดังกล่าวมาแล้วในตอนต้น คือ แบบศูนย์ชีวิต แบบกิจกรรม แบบเนื้อหาวิชา แบบโครงการ แบบสัมพันธ์วิชา หรือแบบปัญหาต่าง ๆ เป็นต้น

เพื่อให้เข้าใจวิธีการสร้างได้ดียิ่งขึ้น นักการศึกษาได้เสนอหลักในการสร้างหน่วยการสอนดังต่อไปนี้

หลักที่ 1 หน่วยที่ดีย่อมนำนักเรียนไปสู่ประสบการณ์หลายด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ

หลักที่ 2 หน่วยที่ดีจะต้องสร้างขึ้นด้วยการตั้งจุดประสงค์ ซึ่งนำไปสู่ความงอกงามของทักษะต่าง ๆ

หลักที่ 3 หน่วยที่ดีย่อมประกอบด้วยการฝึกทักษะด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะทางภาษา ทักษะทางสังคม และทักษะวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ที่ผสมกลมกลืนกัน

หลักที่ 4 หน่วยที่คิดต้องคำนึงถึงตัวนักเรียน

หลักที่ 5 หน่วยที่ควรมีลักษณะคล้ายสํารับกับข่าวที่ดี มีอาหารหลายรส มีสัดส่วน
เหมาะกับผู้รับประทาน ได้ทั้งคุณภาพและรสอาหาร

หลักที่ 6 หน่วยที่ควรมีสบุนให้นักเรียนได้เลือกเพ้นกิจกรรมและวางโครงการ
การดำเนินงาน

หลักที่ 7 หน่วยที่ควรมีความสนใจ และกระตุ้นให้นักเรียนศึกษากันกว่า
เพิ่มเติมต่อไปอีก

หลักที่ 8 หน่วยที่ควรมีอนุอุปกรณ์ เอกสารกันกว่าไว้อย่างเหมาะสม

หลักที่ 9 หน่วยที่ควรมีจุดหมายปลายทางอยู่ที่การมุ่งให้รู้แจ้งเห็นจริง และให้
ทำจริงด้วย (101:75)

3. ชั้นในการสร้างหน่วยการสอน

นักการศึกษาต่างได้เสนอชั้นตอนในการสร้างหน่วยการสอนไว้มาก
แบบแต่ละแบบก็มีส่วนคล้ายคลึงกันในลักษณะสำคัญหรือชั้นตอนที่จำเป็นต้องมี ซึ่งผู้วิจัยได้นำ
ชั้นตอนที่มีผู้กล่าวถึงมากที่สุดดังนี้

ก. การเตรียมการ

1. สํารวจสถานที่ตั้งของโรงเรียน และชุมชน
2. สํารวจฐานะ เศรษฐกิจของประชาชนในท้องถิ่น
3. สํารวจการคมนาคม
4. สํารวจสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวในท้องถิ่น
5. สํารวจและวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน
6. พิจารณาเลือกหัวข้อการเรียนรู้อันปัญหา หรือความต้องการ

หลักที่สำคัญ ที่จะสามารถนำมาเป็นแกนในการสร้างหน่วย

7. วางแผนคร่าว ๆ ว่าจะมีวิถีทางใดบ้างที่จะช่วยให้ผู้เรียน
เกิดการเรียนรู้ในเรื่องนั้น

8. เปิดการอภิปรายกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ตัดสินใจ
เลือกเรื่องหรือปัญหา ที่เขาต้องการจะเรียนรู้

9. วางแผนร่วมกับผู้เรียนวางโครงสร้างของหน่วย

ข. การพัฒนาหน่วยการสอน หรือการสร้างหน่วยการสอน

1. เขียนคำนำ หรือความนำเพื่ออธิบายลักษณะของหน่วย หัวข้อเรื่อง ผู้เรียน สภาพห้องเรียน เวลา และที่สำคัญที่สุด วัตถุประสงค์ทั่วไปของหน่วย ที่ระบุให้ทราบว่า จะมีผลอะไรเกิดขึ้นกับผู้เรียนบ้าง
2. กำหนดเนื้อหา เขียนโครงสร้างเนื้อหาและมโนทัศน์ที่จะใช้ เป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ และเรียงลำดับเนื้อหาและมโนทัศน์ตามลำดับความสำคัญ
3. กำหนดจุดมุ่งหมายของผู้เรียนในเชิงพฤติกรรม โดยอาศัย โครงสร้างและมโนทัศน์ในข้อ 2
4. แจกแจงกระบวนการที่ต้องการเน้นว่าต้องการเน้นกระบวนการใดบ้าง เช่น จะเน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ หรือกระบวนการเปรียบเทียบ ประเมินค่า หรือตัดสินใจ เป็นต้น
5. คิดและเลือกวิธีการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะใช้ในการเรียน การสอน รวมทั้งลักษณะและแบบแผนของคำถามที่จะใช้ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการและเนื้อหาอันจะส่งผลให้ได้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
6. ระบุแหล่งวิทยาการ เอกสาร วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนด

ค. การจัดและดำเนินกิจกรรมของหน่วยการสอน หมายถึง การ ดำเนินการสอนแบบหน่วยตามลำดับขั้นตอนที่ได้กล่าวมาแล้วในการสอนแบบหน่วย ซึ่งจะ ต้องคำนึงถึงหลักสำคัญทางปรัชญาและจิตวิทยาการเรียนรู้ อันเป็นพื้นฐานของการเรียน การสอนแบบหน่วยคือ

1. จะต้องมีการบูรณาการในการสอนอย่างแท้จริง
2. จะต้องมีการเน้นกระบวนการคิด และกระบวนการแก้
3. จะต้องมีการใช้แรงจูงใจภายในของผู้เรียน

ปัญหา

4. จะต้องมีการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

ง. เตรียมการวัดผลทุกด้าน คือ ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ทัศนคติ และคุณลักษณะที่ดีต่าง ๆ อันพึงมีหรือเกิดขึ้นในผู้เรียน (23:104-109, 26:226, 73:9-11, 102:189-195 และ 103:3-20, 60)

จากขั้นตอนในการสร้างที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ 6 ขั้นตอน

1. เลือกหน่วย และตั้งชื่อหน่วย
2. กำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป
3. กำหนดเนื้อหาสาระที่จะบรรจุในหน่วย
4. การดำเนินการของหน่วยอย่างคร่าว ๆ ไว้ล่วงหน้า
5. วางแผนการวัดผล
6. กำหนดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

4. ส่วนประกอบของหน่วยการสอน

นักการศึกษาต่างกำหนดองค์ประกอบของหน่วยต่าง ๆ กัน บางท่านกำหนดเฉพาะองค์ประกอบสำคัญ 4 ส่วนคือ จุดมุ่งหมาย, กิจกรรม, วัดผลและประเมินผล, และอุปกรณ์ต่าง ๆ (25:373) และบางท่านกำหนด 5 ส่วนคือ ชื่อเรื่อง, บทนำ, จุดมุ่งหมาย, กิจกรรม, และการวัดผล ประเมินผล (81:232-244) และมีหลายท่านได้กำหนด 4 ส่วนดังนี้คือ บทนำ หรือหลักการ และเหตุผล, จุดมุ่งหมาย, เนื้อหาและกิจกรรม, และการวัดผลประเมินผล นอกจากนี้หลายท่านยังกำหนดละเอียดแบบหน่วยสำเร็จรูป ซึ่งประกอบด้วย

1. คำนำ	4. สรุปกิจกรรม
2. ความมุ่งหมาย	5. การวัดผล
3. วิธีนำเข้าสู่บทเรียน	6. กิจกรรมสัมพันธ์ตามเนื้อหา

5. ปัญหาหรือเนื้อหาที่นำมาสร้างหน่วยการสอน

จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยสรุปลักษณะปัญหาและเนื้อหาที่นำมาสร้างหน่วยการสอนได้ดังนี้

1. เป็นสภาพปัญหา ข้อคิดที่น่าสนใจ และเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเด็กนำมาปรับให้สอดคล้องกับหลักสูตร
2. เป็นปัญหาจริงของชุมชนและสังคม เพื่อให้ได้เข้าใจปัญหาและสภาพการแก้ปัญหาชีวิตและสังคมได้
3. เป็นคุณธรรมต่าง ๆ ในชีวิตเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตที่สงบสุข
4. มีลักษณะครอบคลุมปัญหาย่อย ๆ ใด่มากไม่เฉพาะเจาะจง
5. เป็นปัญหาที่มีลักษณะเป็นสหสาขาวิชา
6. เป็นปัญหาที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็กและเด็กสามารถมองเห็นได้
7. เป็นปัญหาที่สามารถจัดกิจกรรมใ้สนองความต้องการและความสนใจเหมาะสมกับวัยและท้องถิ่น
8. เป็นเนื้อหาสาระที่เริ่มจากง่ายไปหายาก เริ่มจากใกล้ตัวไปไกลตัว
9. รายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรแต่นำมาจัดลำดับเสียใหม่ให้เหมาะสมกับการเรียน
10. เป็นแก่นของสังคมไทย เช่น ภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม เพื่อสร้างเอกภาพของชาติ
11. เป็นเทคโนโลยีในชีวิตประจำวันและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่จำเป็นต่อจรรู้
12. เป็นปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องรู้ การรู้ และเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต
13. เป็นปัญหาหรือเนื้อหาที่เด็กต้องการและจำเป็นกับการดำรงชีพเป็นท้องถิ่น
14. ความรู้ด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

15. ปัญหาหรือเนื้อหาสาระเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยทั้งส่วนบุคคลและ
ส่วนรวม

16. สิ่งมีชีวิตและการดำรงชีวิต

17. กรอบครัวและชุมชนตลอดถึงสังคมและประเทศชาติ

18. การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยอย่างมีความสุข

19. สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

20. ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน

21. เหมาะกับวัย ความสนใจ ความสามารถตรงกับความต้องการ
และสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ

22. สอดคล้องกับชีวิตจริง อยู่ใกล้ตัวเด็ก เป็นสิ่งแวดล้อมที่เด็กต้อง
ประสบ และต้องใช้ในชีวิตและสังคมจริง ๆ

23. กฎหมายหรือข้อปฏิบัติต่าง ๆ ของสังคม

(12, 17, 18, 15, 34, 36, 35, 31, 39, 46, และ 104: สัมภาษณ์)

จากปัญหาหรือเนื้อหาสาระดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะ
ปัญหาหรือเนื้อหาสาระที่นำมาสร้างหน่วย ส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับชีวิต และสังคม
ซึ่งตรงกับกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้น การเรียนการสอนแบบ
หน่วยจึงเหมาะกับการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมากที่สุด
เพื่อให้ผู้เรียน เป็นคนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ตลอดทั้งมีคุณสมบัติอันพึงประสงค์
ในสังคมประชาธิปไตยที่ดีงาม เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตและประเทศชาติต่อไป

การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนจึงเป็นระบบหนึ่งของการจัดการเรียน
การสอนซึ่ง สุมน อมรวิวัฒน์ และทิศนา แชนมณี ได้สรุปด้วยแผนภูมิ ต่อไปนี้

ง. ตัวอย่างหน่วยการสอนของไทยและต่างประเทศ

1. ตัวอย่างหน่วยการสอนของไทย

หน่วยการสอนของไทยมีหลายประเภท ซึ่งสามารถดูตัวอย่างเพิ่มเติมได้จากภาคผนวก หน่วยการสอนที่นำมาเป็นตัวอย่างในที่นี้มีเพียงหนึ่งหน่วยโดยนำมาจาก "โครงการสอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ภาคต้น ปีการศึกษา 2525 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3" โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(ฝ่ายประถม) โดย ภาสินี เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ คังรายละเอียดต่อไปนี้

หน่วยปัญหา(PROBLEM UNIT)

ผลเสียของการทำลายพืช

เป็นหน่วยที่ต้องการกระตุ้นให้นักเรียนเห็นปัญหาด้วยตนเอง สนใจที่จะแก้ปัญหา และดำเนินการแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์กล่าวคือ ตั้งสมมุติฐาน รวบรวมข้อมูล และสรุปคำตอบ ในที่นี้นักเรียนจะจำแนกผลเสียของการทำลายพืช และดำเนินวิธีการแก้ปัญหาจนสรุปหาคำตอบ ในการป้องกันไม่ให้เกิดผลเสียดังกล่าวได้ด้วยตนเอง

หน่วยนี้ใช้เวลา 3 คาบ หรือ 1 ชั่วโมง

ปัญหาหลัก (KEY QUESTIONS)

1. ทำไมดินจึงเสีย
2. ทำไมฝนไม่ตก และเกิดภาวะแห้งแล้งในบางแห่งที่เป็นต้นน้ำลำธาร
3. ทำไมเกิดน้ำท่วมบ่อยขึ้น
4. มนุษย์อาจขาดปัจจัย 4 ได้ เพราะเหตุใด

แนวคิดหลัก

1. ต้นไม้ช่วยยึดหน้าดินป้องกันการชะล้างและกักเก็บน้ำ
2. การทำลายป่าเป็นการทำลายความชุ่มชื้น
3. ต้นไม้มีรากช่วยดูดซับน้ำและช่วยปะทะกำลังแรงของน้ำ
4. การทำลายพืชเป็นการทำลายปัจจัยในการดำรงชีวิตของมนุษย์
5. เราช่วยกันบำรุงรักษาต้นไม้ และไม่ทำลายพืช

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. รวบรวมปัญหาที่เกิดจากการทำลายพืชได้
2. ตั้งสมมุติฐานเกี่ยวกับคำตอบของปัญหาที่รวบรวมได้
3. หาวิธีการแก้ปัญหาด้วยการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้

4. สรุปคำตอบได้
5. บอกความสำคัญและคุณค่าของพืชได้

กิจกรรม ชี้นำ

1. ภาพยนตร์เรื่อง "CONSERVATION OF NATURAL RESOURCES" หรือ จัดป้ายนิเทศให้เห็นผลเสียของการทำลายพืช
2. อภิปรายถึงปัญหาที่ได้จากภาพยนตร์ หรือ ป้ายนิเทศ แล้วเขียนรวบรวมเป็นข้อ ๆ โดยครูช่วยแนะแนวทางดังนี้
 1. ทำไมคนจึงเสีย
 2. ทำไมฝนไม่ตกและเกิดภาวะแห้งแล้ง
 3. ทำไมเกิดน้ำท่วมบ่อยขึ้น
 4. มนุษย์อาจขาดปัจจัย 4 ได้ เพราะเหตุใด
3. ช่วยกันตั้งสมมุติฐานเพื่อหาคำตอบของปัญหาที่ตั้งไว้ ดังนี้
 1. คนไม่ช่วยยืคหน้าดิน ป้องกันการชะล้าง และกัดเซาะได้
 2. การทำลายป่าเป็นการทำลายความชุ่มชื้น และทำลายแหล่งต้นน้ำลำธาร
 3. คนไม่มีการช่วยคูกซึมน้ำ และช่วยปะทะกับแรงของน้ำ
 4. การทำลายพืชเป็นการทำลายปัจจัยในการดำรงชีวิตของมนุษย์

ขั้นสอน

ครูกับนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงการแก้ปัญหาเพื่อพิสูจน์สมมุติฐานที่ช่วยกันตั้งไว้ ดังต่อไปนี้

ปัญหาที่ 1 ทำไมคนจึงเสีย

สมมุติฐาน คนไม่ถูกทำลาย ชาติพืชยืคหน้าดิน จึงเกิดการกัดเซาะ

พังทลาย

วิธีแก้ปัญหา

อภิปรายสรุปวิธีแก้ปัญหา ดังนี้

ใช้วิธีทดลองว่าคนไม่ช่วยรักษาหน้าดินและช่วยป้องกันการกัดเซาะ

โดยนำกระถาง 2 ใบ ซึ่งมีต้นไม้คลุมหน้าดินใบหนึ่ง และอีกใบหนึ่งมีแต่ดิน ครूरากน้ำลงไป ให้สังเกตการกระเด็นของดินว่าจะมีมากในกระถางใบที่ 2 (อาจทดลองที่สนามก็ได้)

ปัญหาที่ 2 ทำไมฝนไม่ตกและเกิดภาวะแห้งแล้งในบางแห่งที่เป็นแหล่งต้นน้ำ ลำธาร

สมมุติฐาน คนไม่ให้ความชุ่มชื้น เมื่อป่าตามแหล่งต้นน้ำถูกทำลายจึงขาดแหล่งให้ความชุ่มชื้นที่จะช่วยให้ฝนตก

วิธีแก้ปัญหา

1. อภิปรายจากพื้นความรู้เดิมเกี่ยวกับการทดลองว่าพืชคายไอน้ำ

ซึ่งช่วยให้ความชุ่มชื้นแก่บรรยากาศ

2. อภิปรายสรุปจากภาพยนตร์ ในชั้นนำ ถึงเรื่องการทำลายป่าที่มีผลต่อภาวะฝนแล้ง

ปัญหาที่ 3 ทำไมเกิดน้ำท่วมบ่อยขึ้นในที่บางแห่ง

สัมมุติฐาน ต้นไม้ถูกทำลายจึงขาดสิ่งที่จะช่วยดูดซึมน้ำและปะทะกับแรงของน้ำ

วิธีแก้ปัญหา

อภิปรายจากประสบการณ์จริงหรือจากข่าวถ้าหากมาได้

ปัญหาที่ 4 มนุษย์อาจขาดปัจจัย 4 ได้เพราะเหตุใด

สัมมุติฐาน การทำลายพืชมีผลต่อปัจจัยในการดำรงชีวิตของมนุษย์

วิธีแก้ปัญหา

แบ่งหมู่สำรวจของจริงจากที่บ้าน ที่โรงเรียน ว่ามีปัจจัย 4 อะไรบ้างที่ได้จากพืช ให้เขียนรายงานเป็นหมวดหมู่ (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค) แล้วครูนำผลงานติดแสดงที่ป้ายนิเทศภายหลังอภิปรายสรุปคอนท่ายว่า การทำลายพืชเป็นการทำลายปัจจัย 4

สรุป

อ่านเอกสาร หรือ หนังสือแบบเรียน ส.ป.ช. เรื่องผลเสียของการทำลายพืช แล้วสรุป

ขั้นเสริม

ติดตามและรวบรวมข่าวเกี่ยวกับอุทกภัยและภาวะฝนแล้งในที่ต่าง ๆ จาก หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์

ขั้นวัดผล

1. ความสนใจในการชมภาพยนตร์ และการอภิปรายจากสิ่งที่ได้ดู
2. ความร่วมมือในการตั้งปัญหา และตั้งสัมมุติฐาน และการดำเนินการแก้ปัญหา

3. ความสนใจและความร่วมมือในการติดตามรวบรวมข่าว

แหล่งค้นคว้า

ของครู

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม. อีระ การพิมพ์

ของนักเรียน

1. กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. ป่าไม้ที่รักของเรา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ, 2512.

2. มิ่ง ทวีวัฒนะเมธาณนท์. ฉันทน์เป็นต้นไม้ใหญ่. ท.ว.พ., 2522.
3. บุญ อินทร์ทรัพย์, คร. และคณะ, มนุษย์และสิ่งแวดล้อม.
ธีระการพิมพ์, (จัดทำโดย บ. เอสโซ่แอสเตนคาร์ค ประเทศไทย
จำกัด)
4. กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. สงวนทรัพยากร.
ชั้น ป.3, กุรุสภา, 2517.

อุปกรณ์

1. ภาพยนตร์เรื่อง "CONSERVATION OF NATURAL RESOURCES"
"E.587 SD. B & W 11 MIN. ของศูนย์เทคโนโลยีทางการ
ศึกษา ศธ. หรือ ป้ายนิเทศเกี่ยวกับการทำลายพืช
2. กระดาษมีต้นไม้คลุมดิน
3. กระดาษมีดินปนทราย .

จบหน่วย

จากตัวอย่างหน่วยการสอนดังกล่าวจะเห็นว่า ลำดับชั้นการสอนมี 5 ชั้น คือ
ขั้นนำ, ชั้นสอน, ชั้นสรุป, ชั้นเสริม และชั้นวัดผล. โดยในขั้นนำมีการรวบรวมปัญหา
อยู่ด้วย แต่บางท่านได้แบ่งชั้นรวบรวมปัญหาไว้ต่างหาก จึงทำให้มีลำดับชั้นการสอน 6 ชั้น
ซึ่งกิจกรรมจริง ๆ ก็มีครบทุกชั้นตอนเหมือนกัน การจัดหรือแบ่งลำดับชั้นการสอนจึงไม่ทำให้
ลำดับชั้นหรือกิจกรรมการสอนต่างกันดังกล่าวแล้วในตอนต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ตัวอย่างหน่วยการสอนของต่างประเทศ

หน่วยการสอนของต่างประเทศที่นำมาเป็นตัวอย่างในที่นี้ เป็นหน่วย
วิทยากร (Resource Unit) จากหนังสือ "Unit Teaching in the Element-
ary School" ซึ่งเขียนโดย แฮนนา, พอตเตอร์และแฮกกามาแมน (Hanna,
Potter and Hagaman) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การดำรงชีวิตในประเทศญี่ปุ่น

(ระดับ 4)

1. บทนำ

หลังจากสงครามประเทศญี่ปุ่นได้รับการรู้จักในโฉมหน้าใหม่ โดยเฉพาะทหาร
จากสหรัฐอเมริกา ได้มารู้จักกับประชาชนญี่ปุ่น และชาวซึ่งในภูมิภาคที่สวยงามของ
ญี่ปุ่น นักท่องเที่ยวจำนวนมากมาเยือนญี่ปุ่นและกลับไปพร้อมกับความชื่นชมในชนบ
ธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมของญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผู้คนค้นคว้าวิถีประชาธิปไตยแบบใหม่ ๆ
และปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ คนอเมริกันคิดถึงญี่ปุ่นว่าเป็นดินแดนแห่งกิโมโน ซึ่งไม่เป็น
ความจริงเสมอไป เนื่องจาก วิถีชีวิต และชนบประเพณีของชาวญี่ปุ่น ทั้งในท้องถิ่นที่เป็น
เขตเมือง เขตชานเมือง และเขตชนบท แตกต่างกันไป จึงควรให้เด็กเข้าใจถึง
จุดที่ว่า ญี่ปุ่นเป็นดินแดนแห่งความแตกต่างและขัดแย้ง เช่น เสื้อผ้าแบบตะวันตก ชนบ
ธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตแบบโบราณของชาวญี่ปุ่นซึ่งยังคงดำรงอยู่

ครูจะต้องคำนึงถึงระดับความรู้พื้นฐาน ความเจริญเติบโต และองค์ประกอบ
อื่น ๆ ของกลุ่มผู้เรียน เพื่อที่จะได้รู้ว่าควรนำชั้นเรียนไปสู่ปัญหาใด

2. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ก. พฤติกรรมนักเรียน

1. ความเข้าใจ นักเรียนจะเข้าใจถึง

ก. ที่ตั้งของญี่ปุ่น ขนาด ความสัมพันธ์กับประเทศของตน

ข. พื้นที่แถบ ๆ กับประชากรมาก ๆ นั้นมีผลอย่างไร

ต่อไป

ก. ผู้ปุ่นมีรัฐบาลประชาธิปไตย ขณะที่จักรพรรดิอังกฤษสืบทอดทางวัฒนธรรม

ง. ความสำคัญของการค้าต่อประเทศที่เป็นเกาะ

จ. คนผู้ปุ่นรักธรรมชาติและความงาม

ฉ. การศึกษาที่ประชาชนทุกคนต้องมี

ช. ความก้าวหน้าในผู้ปุ่นเปลี่ยนแปลงชีวิตชาวผู้ปุ่น

ซ. อาชีพหลักของชาวผู้ปุ่น คือ การประมง ทำไร่ ทำนา และอุตสาหกรรม

ฅ. ผู้ปุ่นมีประวัติศาสตร์มายาวนาน

ญ. การพึ่งพาอาศัยกันคือสิ่งสำคัญของมนุษย์สัมพันธ์

ฎ. คนผู้ปุ่นมีบุคลิกภาพแบบ "ทำงานหนัก" "ร่วมมือ" "เป็นศิลปิน" และ

"สร้างสรรค์"

ฏ. องค์ประกอบที่มีผลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของเขา

2. แบบฉบับค่านิยม

ก. เข้าใจถึงความช่วยเหลือต่ออเมริกาของผู้อพยพชาวผู้ปุ่น

ข. เข้าใจถึงภพาวาด หัตถกรรม และสถาปัตยกรรมของชาวผู้ปุ่น

ค. ตระหนักว่ามนุษย์ชาติคือ ชาติพันธุ์ทางชีววิทยาเดียวกัน แต่มาถูกแบ่งแยกเป็นเชื้อชาติ และความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติไม่มีความสำคัญ

3. ทักษะทางความสามารถ

ก. ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพกับกลุ่ม หมู่คณะ และชั้น เรือน

ข. ตีความจากข้อมูลที่เป็นภาพได้ดีขึ้น เช่น จากแผนที่ แผนที่เพื่อการศึกษ และใส่คหัตถูปกรณ์ต่าง ๆ

ค. ใช้ประโยชน์จากข้อมูลต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา

ช. การรวบรวมข้อมูลหรือความถึกรวบยอดอื่น เป็นข้อสรุป

เด็กจะได้รับประสบการณ์อันมีค่า ระหว่างการดำเนินกิจกรรมของหน่วย แต่เด็กอาจจะขาดหลักการขั้นพื้นฐานทางสังคม เพื่อการหลีกเลี่ยงประเด็นนี้ ครูจะต้องตื่นตัวต่อความถึกรวบยอด ข้อสรุป และการจัดประเด็น ซึ่งเป็นแก่นแท้ในการเขียนการ

สอนแบบหน่วย เพื่อให้การเรียนการสอนมีความชัดเจนและมีความหมายต่อเด็ก ๆ ครู
 ควรจะวางระบบที่สำคัญสำหรับตัวเองก่อนที่จะเริ่มหน่วย เด็กๆ จะได้อัศจรรย์มาจากการ
 ศึกษาซึ่งอาจจะไม่เป็นแบบผู้ใหญ่ แต่ก็ยังเป็นข้อสรุปแบบเด็ก ๆ และแสดงถึงการเข้าใจซึ่ง
 มีความหมายต่อพวกเขา ความหมายเป็นสิ่งสำคัญ ที่แนะนำมานี้เป็นส่วนหนึ่งซึ่งครูอาจจะ
 ทำบัญชีไว้ขณะวางแผนการสอน เรื่อง การดำรงชีวิตในประเทศญี่ปุ่น ดังนี้

การบรรยายประกอบแผนที่ หรือภาพ โดยละเอียดเป็นสิ่งสำคัญในการพิจารณา
 ความแตกต่างของญี่ปุ่น

พื้นที่ของญี่ปุ่นมีความแตกต่างกัน

ชาวญี่ปุ่นทำประโยชน์จากทรัพยากรได้มาก

ประชาชนทุกคนต่างมีความต้องการขั้นพื้นฐานเหมือนกันแต่จะพอใจในสิ่ง

ที่แตกต่างกัน

ชีวิตของผู้คนจะได้รับอิทธิพลจากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่นั้น ๆ

หน่วยสังคมโดยธรรมชาติคือครอบครัว

พิธีกรรม ประเพณีและศาสนาสำคัญมากในญี่ปุ่น

วิธีการของการขนส่งและติดต่อสื่อสารได้รับผลจากการบรรยายประกอบ

แผนที่หรือภาพ

ประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศหนึ่งที่มีอัตราทางการศึกษาสูงมาก

อาหารจะถูกเก็บรักษาด้วยวิธีทำให้แห้ง

เทคโนโลยีช่วยเพิ่มพูนผลิตผลและความมั่งคั่ง

เนื่องจากทรัพยากรอันจำกัด ญี่ปุ่นจึงต้องทำการค้ากับประเทศอื่น ๆ

ความรักในความงามและธรรมชาติซึมซาบไปในสายเลือดชาวญี่ปุ่น

3. วิเคราะห์เนื้อหา

ก. สภาพทางภูมิศาสตร์ของญี่ปุ่นส่งผลอย่างไรต่อการดำรงชีวิตของ

ประชาชน

ขนาดของประเทศญี่ปุ่น เมื่อเปรียบเทียบกับขนาดของสหรัฐอเมริกา

พื้นที่ระหว่างค้ำมหาสมุทรแปซิฟิกกับค้ำทะเลญี่ปุ่นแตกต่างกันอย่างไร

ความแตกต่างเหล่านี้มีผลอย่างไรต่อวัฒนธรรม

ชาวญี่ปุ่น

ชายฝั่งทะเลของญี่ปุ่นขาวเท่าไร
ปริมาณฝนตกเป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับรัฐที่นักเรียนอาศัยอยู่
กระแสน้ำในมหาสมุทรมีผลต่ออากาศในญี่ปุ่นอย่างไร
ภูเขาที่สูงที่สุดคืออะไร และสถานที่ใดของภูเขาสูงนี้ที่สำคัญต่อชีวิต

ไต้ฝุ่น คืออะไร แผ่นดินไหว และภูเขาไฟระเบิดเป็นอย่างไร
ทรัพยากรธรรมชาติของญี่ปุ่นคืออะไร

ข. ชีวิตเกษตรกรในญี่ปุ่นเป็นอย่างไร

ทำไมหมู่บ้านญี่ปุ่นจึงมารวมกันอยู่ตามแม่น้ำ
ทำไมชาวนาจึงไม่เลี้ยงม้าและสุนัข
นักเรียนจะหาถนนในเขตชนบทไต้ได้อย่างไร
ขนาดมาตรฐานของนาชาวญี่ปุ่น
ผลิตผลทางการเกษตรที่ธรรมดาที่สุดคืออะไร
คนญี่ปุ่นปรับสภาพและทำการชลประทานแก่ที่ดินอย่างไร
อุปกรณ์ในการทำฟาร์มมีอะไรบ้าง (ในประเทศญี่ปุ่น)
ทำไมพื้นดินในญี่ปุ่นจึงมีลักษณะเป็นชั้นบันได
ชาวนาที่เช่าที่ดินหมายความว่าความถึงอะไร
อะไรคือการเคลื่อนไหวกว่าร่วมมือกัน และอะไรคือค่านิยมของชาวนาญี่ปุ่น
ในประเทศเราได้รับประโยชน์จากการร่วมมืออย่างไร

ค. เหตุใดอุตสาหกรรมการจับปลาจึงสำคัญในญี่ปุ่น

ทำไมคนส่วนใหญ่หาเลี้ยงชีพด้วยการจับปลา
อุตสาหกรรมการจับปลาของญี่ปุ่นจัดอยู่ในอันดับที่เท่าไรของโลก
การจับปลาของชาวญี่ปุ่นทันสมัยขึ้นอย่างไรบ้าง
ทำไมจึงมีปลาทากแห้งมาก
ปลาที่คนนิยมรับประทานในญี่ปุ่นคือปลาอะไร
กระแสน้ำและธรรมชาติตามฤดูกาลมีผลต่อการย้ายที่อยู่ของปลาอย่างไร

แห อวน ที่ชาวญี่ปุ่นใช้ เป็นชนิดใด
 ทำไมปลาจึงเป็นอาหารสำคัญของชาวญี่ปุ่น
 การจับปลาในประเทศของเราทำอย่างไร ทำที่ไหน
 จึงให้เหตุว่าทำไมโซเวียต กานาคา และสหรัฐอเมริกาจึงห้ามญี่ปุ่นจับ
 ปลาในน่านน้ำของประเทศนั้น ๆ

ง. อุตสาหกรรมที่สำคัญในญี่ปุ่นมีอะไรบ้าง

อุตสาหกรรมแบบครัวเรือนหมายถึงอย่างไร มีอะไรบ้าง
 อะไรคือความเกี่ยวพันระหว่างอุตสาหกรรม พื้นที่กว้าง กับ พื้นที่แคบ
 ทำไมชาวญี่ปุ่นจึงใช้พลังงานจากถ่านหินมากกว่าพลังงานจากถ่านหินหรือน้ำมัน

อุตสาหกรรมของญี่ปุ่นชนิดใดที่มีคุณภาพดีกว่าของสหรัฐอเมริกา
 อุตสาหกรรมใหม่สำคัญอย่างไรในญี่ปุ่น ทำไมการค้าจึงสำคัญในญี่ปุ่น

จ. บ้านเรือนในญี่ปุ่นมีลักษณะอย่างไร

ในหมู่บ้านใช้เครื่องมืออะไรบ้าง ทำไมบ้านญี่ปุ่นจึงไม่ทำสี
 อาคารชุดในญี่ปุ่นแตกต่างจากประเทศเราอย่างไร
 ประตูเลื่อนที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในบ้านญี่ปุ่นนั้นมุ่งประโยชน์อะไร
 อะไรคือสิ่งที่สำคัญที่สุดในการตกแต่งบ้านของเรา เปรียบเทียบกับ

การออกแบบบ้านของญี่ปุ่นบ้างซึ่งชีวิตชาวญี่ปุ่นอย่างไร
 ทำไมการสร้างบ้านสูง ๆ ในญี่ปุ่นจึงผิดกฎหมาย

ฉ. โรงเรียนในญี่ปุ่นมีลักษณะอย่างไร

ทำไมจึงมีชาวญี่ปุ่นเพียงส่วนน้อยที่ไม่ได้รับการศึกษา
 ความเปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้นในโรงเรียนหลังสงครามโลกครั้งที่ 2
 โรงเรียนในญี่ปุ่นเหมือน และแตกต่างกับโรงเรียนของเราอย่างไร

ช. อาหารชนิดใดที่คนญี่ปุ่นรับประทานมากที่สุด

ทำไมข้าวและปลาจึงเป็นอาหารที่สำคัญ

เชื่อเพลิงอะไรที่ใช้ในการทำอาหาร

คนญี่ปุ่นผลิตอาหารที่เขามริโภคได้เองทุกอย่างหรือไม่

ทำไมอาหารประเภทนมจึงสำคัญหลังสงครามโลกมาแล้ว

เครื่องมืออะไรที่ใช้ในการทำครัวและรับประทาน

ทำไมชาวญี่ปุ่นจึงนั่งรับประทานอาหารกับพื้น

ฯลฯ

4. กิจกรรมแนะนำ

ก. การเริ่มต้นหน่วย

1. จัดห้องเรียนให้มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศญี่ปุ่น เช่น บ้าน
ผู้คน เสื้อผ้า อาหาร หรือสภาพภูมิประเทศ

ก. รูปภาพ แบบต่าง ๆ ของบ้าน ประชาชนในเครื่องแต่งกาย
แบบตะวันตกและแบบญี่ปุ่น การขนส่งในเมือง และในชนบท วัด และสวน

ข. หนังสือประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับญี่ปุ่น

ค. นิตรรศการวิสตู เช่น ตะเกียบ รองเท้าแตะ กิโมโน
ตุ๊กตา สำหรับทะเลแห่ง ฯลฯ

ง. ภาพเลื่อน

จ. ภาพยนตร์

ฉ. วิสตูต่าง ๆ เช่น เครื่องปั้นดินเผา ไม้ไผ่ กระดาษเยื่อ

แผนที่

ข. กิจกรรมทางพัฒนาการ

1. งานวิจัย

ก. หนังสือ

ข. วรรณคดี

2. โสตทัศนศึกษา ฟิล์ม แผ่นสไลด์ และภาพยนตร์
3. วัตถุจริง การจัดคอกไม้ กีโมโน บอนไซ
4. ทัศนศึกษา ตลาดญี่ปุ่น สวนชา พิพิธภัณฑ
5. การสัมภาษณ์ คนญี่ปุ่นที่อยู่ในสหรัฐอเมริกา
6. โครงสร้างและความก้าวหน้าทางศิลปอุตสาหกรรม เพื่อช่วยในการดำรงชีวิตให้ดีขึ้นในหมู่ชาวประมงและชาวไร่ นา เช่น โซจิ สกรีน รองเท้าฟาง กีโมโน หัก ถ้วยน้ำชาคินเคว ฯลฯ

7. การเล่นเกม
8. ประสบการณ์เกี่ยวกับจำนวน
9. แผนที่
10. การเขียน การทำบัญชีค่าศัพท์ใหม่ การเขียนจดหมายไปญี่ปุ่น
11. ศิลปะ การสร้างสวนจำลอง
12. คนตรี เรียนร้องเพลงชาติญี่ปุ่น
13. วิทยาศาสตร์ คือการเข้าใจถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประชาชนญี่ปุ่น เกี่ยวกับแรงผลักดันทางธรรมชาติในสภาวะแวดล้อม ซึ่งจะเป็นวิทยาศาสตร์พื้นฐานและประสบการณ์ที่เด็กได้รับในหน่วย

5. การวัดผลและประเมินผล

มีการวัดผลหลายแบบ เช่น การทดสอบแบบไม่เป็นทางการ การสังเกต ระหว่างการแสดงละคร การทำสังคมมิติ เป็นต้น (5:449-461)

บรรณานุกรม

จบหน่วย

จากตัวอย่างหน่วยวิชาการ จะเห็นว่า มีการสร้างเนื้อหาสาระและกิจกรรม การเรียนที่มีขอบข่ายกว้างขวางมาก สัมพันธ์กันหลายวิชา เพื่อเป็นแนวทางให้ครูศึกษา เพื่อเป็นแนวคิดสำหรับสร้างหน่วยการสอนต่อไป จึงกำหนดจุดมุ่งหมายหรือผลที่คาดว่าจะ ได้รับไว้อย่างกว้าง ๆ ให้สามารถนำไปใช้เป็นแนวคิดได้อย่างดี ไม่เฉพาะเจาะจงขึ้น อยู่กับกลุ่มผู้เรียนว่าจะได้รับผลมากน้อยแค่ไหนในการเรียนหน่วยนี้